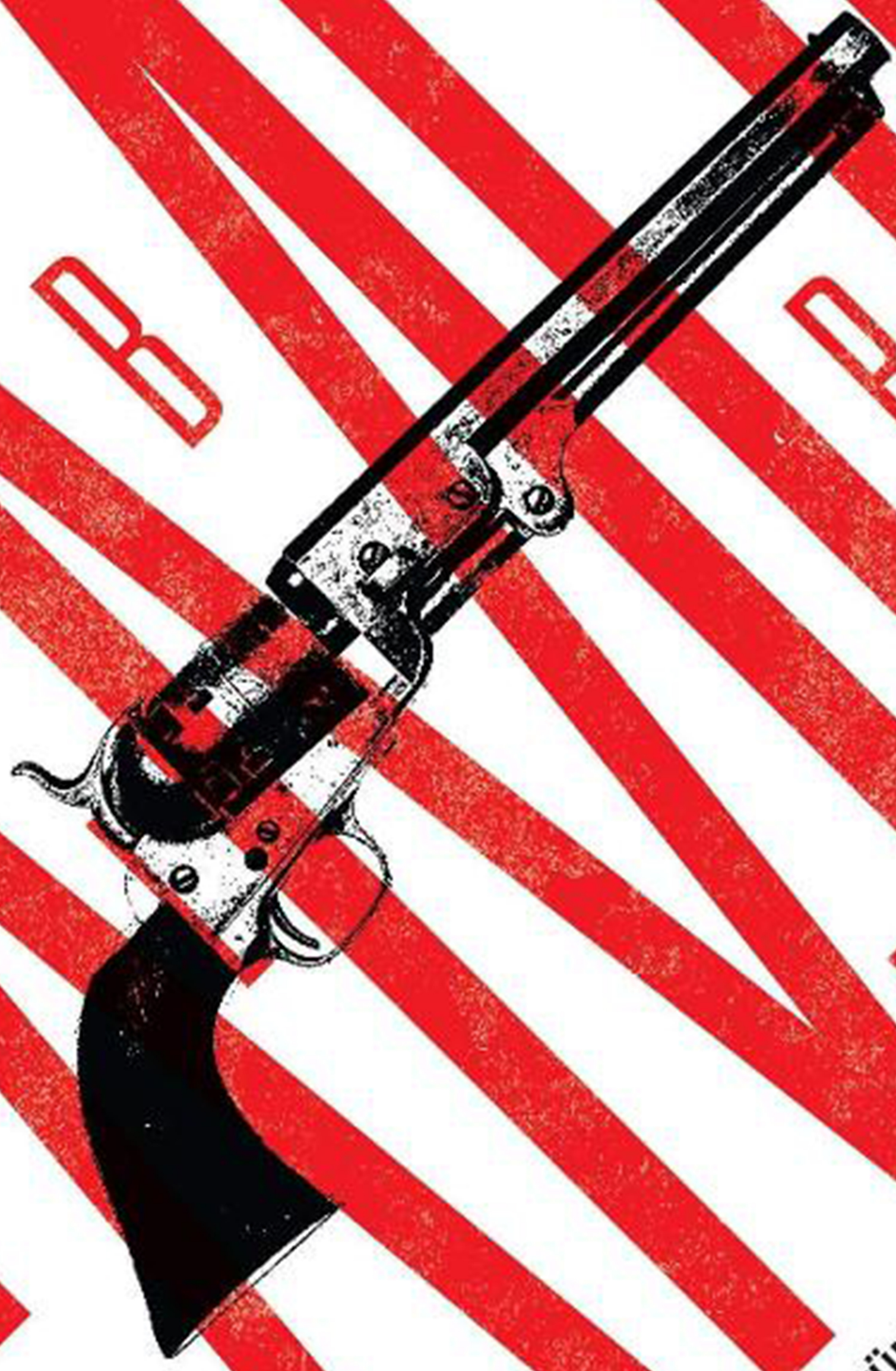
ADİLLER

BİR ATIŞ DAHA

BÜTÜN OYUNLARI 5

ÇEVİRİ: AYBERK ERKAY

can oyun

ALBERT CAMUS

ADİLLER

BEŞ PERDELİK OYUN

BÜTÜN OYUNLARI 5

1957 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren

Ayberk Erkay

can

Les Justes, Albert Camus
© 1950, Éditions Gallimard, Paris
© 2015, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2015, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Ayça Sezen

Düzelti: Burçak Karabağ, Aylin Samancı
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3
Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2413-8

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

Sunuş

1905 Şubatı'nda, Moskova'da, devrimci sosyalist partiye mensup bir grup terörist, Çar'ın amcası Grandük Sergey'e yönelik bombalı bir suikast hazırlığı içine girdiler. Bu saldırı, öncesinde ve sonrasında gelişen olaylar *Adiller*'in konusunu oluşturuyor. İnanması her ne kadar güç olsa da, bu oyundaki bazı durumlar, yaşanmış, tarihi hadiselerdir. Fakat bu, okuyanların zaten fark edecekleri üzere *Adiller*'in tarihi bir oyun olduğu anlamına gelmez. Buna karşın, tüm kişiler gerçekten yaşamışlardır ve aktardığım şekilde davranmışlardır. Benim elimden gelen, zaten gerçek olanı, gerçekçi kılmaya gayret etmek oldu.

Adiller'in kahramanı Kalyayev'in gerçek adını bile korudum. Bunu bir isim bulmaya üşendiğimden değil, sırtlarına en merhametsiz vazifeyi yüklenmiş, yüreklerinin sesini dindiremeyen bu adam ve bu kadınlara duyduğum saygı ve hayranlıktan dolayı yaptım. O zamandan bu yana epey yol kat edildiği doğrudur; bu eşsiz ruhların üzerine katlanılmaz bir ıstırap gibi çöken nefret, bugün, konforlu bir sisteme dönüştü. Bu bile, başlı başına geçmişin bu görkemli hayaletlerini, haklı isyanlarını, çetin kardeşliklerini, cinayetle uzlaşmak adına gösterdikleri tarifsiz çabayı –insanın davasına sadakatini– hatırlamak adına bir sebeptir.

ALBERT CAMUS

Ey aşk! Ey yaşam! Yaşam değil ama ölümde aşk.

Romeo ve Juliet

(IV. Perde, V. Sahne)

Kişiler

DORA DULEBOV
İVAN KALYAYEV
STEPAN FEDOROV
BORYA ANNENKOV
ALEKSİS VOYNOV

SKURATOV
GRANDÜŞES

FOKA
GARDİYAN

BİRİNCİ PERDE

Teröristlerin hücre evi. Sabah.

Perde kalkar, sahneye sessizlik hâkimdir. Dora ve Annenkov sahnededirler, ikisi de hareketsizdir. Kapı zili çalar, tek bir defa. Annenkov, konuşmaya yeltenen Dora'ya susmasını işaret eder. Zil tekrar çalar, iki defa üst üste.

ANNENKOV

Odur.

Çıkar. Dora bekler, halen hareketsizdir. Annenkov, Stepan'ı omuzlarından tutmuş, birlikte içeri girerler.

Oymuş! Stepan! Kavuştuk nihayet!

DORA

(*Stepan'a yaklaşır, elini tutar.*) Stepan... Nasıl sevindim!

STEPAN

Merhaba Dora.

DORA

(*Onu baştan aşağı süzer.*) Üç yıl... koskoca üç yıl.

STEPAN

Doğru, üç yıl. Yakalandığım o gün sizinle buluşacaktım.

DORA

Neydi o seni bekleyişimiz! Kayıp gidiyordu zaman, daralıyordu yüreğim her geçen dakika. Bakmaya korkar olmuştuk birbirimizin yüzüne.

ANNENKOV

Mecbur kalmıştık başka bir daireye geçmeye... bir sefer daha.

STEPAN

Biliyorum.

DORA

Orası Stepan?

STEPAN

Orası?

DORA

Zindan?

STEPAN

Kaçışı var elbet.

ANNENKOV

Var tabii ya! İsviçre'ye ayak bastığını duyunca hepimiz çok sevindik.

STEPAN

İsviçre bir başka zindan Borya.

ANNENKOV

O ne demek şimdi? Hiç olmazsa özgür o topraklarda yaşayanlar.

STEPAN

Dünyada tek bir insanın dahi zinciri durduğu sürece boynunda, o özgürlük sandığın bir zindandan ibaret kalacak Borya. Özgürdüm ben, doğrudur ama ne Rusya'yı ne de onun kölelerini unutabilecek kadar değil.

Bir süre sessizlik.

ANNENKOV

Örgütün seni buraya yollamasına memnun oldum Stepan.

STEPAN

Olması gereken buydu. Boğulmak üzereydim. Nihayet bir kıpırtı, nihayet...

Annenkov'a bakar.

Alacağız değil mi onun canını?

ANNENKOV

Şüphen olmasın.

STEPAN

Alacağız o celladın canını. Lider sensin Borya, ağzından çıkanı emir bilirim.

ANNENKOV

Yeminine ihtiyacım yok Stepan. Bizler kardeşiz.

STEPAN

Gene de disiplin şart, onsuz olmaz. Zindanda bunu iyice

anladım. Devrimci sosyalist partinin disipline ihtiyacı var. Disiplin içinde hareket edeceğiz, grandükü öldüreceğiz ve zorbalığı yerle bir edeceğiz.

DORA

(*Ona doğru yaklaşarak*) Otur şöyle Stepan. Uzun yoldan geldin, yorgunsundur.

STEPAN

Ben asla yorulmam.

Sessizlik. Dora gider oturur.

STEPAN

Her şey hazır mı Borya?

ANNENKOV

(*Farklı bir ses tonuyla*) İki adamımız bir aydan beri grandükün her adımını izliyor. Dora da gerekli teçhizatı toparladı.

STEPAN

Bildiri alındı mı kaleme?

ANNENKOV

Alındı. Rus halkını özgürlüğüne bir an evvel kavuşturmak adına, Dük Sergey'in, devrimci sosyalist partiye mensup bir grubun bombasıyla can verdiğini Rusya'da duymayan kalmayacak. Saraydakiler de anlayacaklar ki, halka toprakları geri verilmediği sürece dehşet saçmaktan asla vazgeçmeyeceğiz. Evet Stepan, evet her şey hazır! Vakit geldi sayılır.

STEPAN

Benim görevim nedir?

ANNENKOV

Şimdilik Dora'ya yardım edeceksin. Yerine gönderildiğin Schweitzer'in işini devralacaksın.

STEPAN

Öldürüldü mü?

ANNENKOV

Evet.

STEPAN

Nasıl?

DORA

Bir kaza.

Stepan, Dora'ya bakar. Dora gözlerini kaçırır.

STEPAN

Sonra?

ANNENKOV

Sonrası zamanı gelince. Tetikte olmalısın, gerektiği takdirde yerimizi alacak, merkez karargâhla bağlantıyı sen kuracaksın.

STEPAN

Yoldaşlarımız kimler?

ANNENKOV

Voynov, İsviçre'de tanışmıştın. Genç bir çocuk ama ona güvenim tam. Öteki de Yanek, tanımazsın.

STEPAN

Yanek mi?

ANNENKOV

Kalyayev. Namı diğer Ozan.

STEPAN

Bir teröristin kullanacağı isim değil.

ANNENKOV

(*Gülerek*) Yanek'e sorarsan tam tersi. Diyor ki, şiir devrimciymiş.

STEPAN

Devrimci tek şey bombadır. (*Sessizlik.*) Dora, sana yardım edebileceğimden emin misin?

DORA

Elbette. Tüpü kırmamaya dikkat etmen yeter.

STEPAN

Kırılırsa?

DORA

Schweitzer bu yüzden öldü. (*Bir süre sonra*) Stepan, ne diye sırıtıyorsun şimdi?

STEPAN

Sırıtıyor muyum?

DORA

Evet.

STEPAN

Bazen oluyor. (*Bir süre, dalıp gitmiş gibidir.*) Dora, tek bir bomba bu binayı havaya uçurmaya yeter mi?

DORA

Bir tane yetmez, sanmam. Epey hasar verir ama.

STEPAN

Moskova'yı havaya uçurmak için kaç tane gerek?

ANNENKOV

Aklını mı kaçırdın sen! Ne var senin aklında?

STEPAN

Hiç.

Zil çalar, tek bir defa. Kulakları kapıda, beklerler. İki kez daha çalar zil. Annenkov sofaya geçer, bir süre sonra Voynov'la birlikte içeri gelirler.

VOYNOV

Stepan!

STEPAN

Merhaba.

El sıkışırlar. Voynov, Dora'ya yaklaşır, onu öper.

ANNENKOV

Her şey yolunda gitti mi Aleksis?

VOYNOV

Evet.

ANNENKOV

Ezberledin mi iyice saraydan tiyatroya giden yolu?

VOYNOV

Kafadan bile çizerim şuraya. Bak şimdi. (*Çizerek*) Şunlar dönemeçler, şuralarda yollar daralıyor, şuralar da genelde tıkalı... Araba tam bizim pencerenin altından geçecek.

ANNENKOV

İki çarpı attın, ne onlar?

VOYNOV

Şurası atların yavaşlayacakları ufak bir meydan, şurası da durup inecekleri tiyatro binası. Bana sorarsanız, en uygun yerler bu ikisi.

ANNENKOV

Sen ver şunu!

STEPAN

Jurnalciler?

VOYNOV

(*Tereddütlü*) Kaynıyor.

STEPAN

Rahatsız oluyor musun?

VOYNOV

Huzur kaçırmıyor değiller.

ANNENKOV

Kimseye rahat vermez onlar. Dert etme sen.

VOYNOV

Korktuğum falan yok zaten. Tabiatımda yok yalan konuşmak.

STEPAN

Herkes yalan söyler. İnandırmasını bilmektedir maharet.

VOYNOV

Demesi kolay. Daha okulda öğrenciyken maskarası olmuştum çocukların, beceremezdim ki bir türlü şu dilimi tutmasını. Aklıma gelen dökülürdü dilimden. Üniversiteden sepetlediler sonunda.

STEPAN

Sebep?

VOYNOV

Tarih dersindeydik. Hoca, Büyük Petro'nun Saint-Petersburg'u nasıl kurduğunu sordu.

STEPAN

Güzel sormuş.

VOYNOV

Kanla diye yanıtladım... ve kırbaçla. Yaka paça attılar dışarı.

STEPAN

Sonra?..

VOYNOV

Sonra anladım ki, haksızlığı dile dökmekle yetinmenin bir faydası olmuyormuş. Haksızlığa karşı savaşacaksan, hayatını koyacaksın ortaya. Artık içim rahat.

STEPAN

Yalan söylüyor musun hâlâ?

VOYNOV

Söylüyorum. Ama gün gelecek, o bombayı fırlatacağım ve o gün yalanlarım son bulacak.

Zil çalar. Önce iki, ardından tek bir defa. Dora hemen atılır.

ANNENKOV

Yanek'tir bu.

STEPAN

Parolamız bu değildi.

ANNENKOV

Kendi parolası bu onun. Arada değiştiriyor eğlencesine.

Stepan omuz silker. Dora'nın sofada konuştuğu duyulur. Dora ve Kalyayev kol kola içeri girerler. Kalyayev gülmektedir.

DORA

Yanek, Stepan'la tanış, Schweitzer'in yerini alacak.

KALYAYEV

Aramıza hoş geldin kardeşim.

STEPAN

Sağ olasın.

Dora ve Kalyayev, yüzleri diğerlerine dönük, otururlar.

ANNENKOV

Arabaya iyi baktın mı Yanek, tanıyacak mısın görünce?

KALYAYEV

Evet, iki defa gördüm hem de, iyice baktım. Ufukta belirsin, bin tanesinin arasından gösteririm! Sağında solunda ne var ne yok hepsini not ettim. Mesela, sol yandaki fenerin bir camı uçmuş.

VOYNOV

Ya jurnalciler?

KALYAYEV

Sürüsüne bereket. Olsun, yılların ahbabı sayılırız, yaz kış benden alırlar sigaralarını. (*Güler.*)

ANNENKOV

Pavel istihbaratı doğruladı mı?

KALYAYEV

Grandükün bu hafta içinde tiyatroya gideceği kesinleşti. Pavel hangi gün olduğunu öğrenince kapıcıya not bırakacak. (*Dora'ya döner, gülerek*) Şans ayağımıza kadar geldi Dora.

DORA

(*Kalyayev'i baştan aşağı süzerek*) İşportacılıktan istifa etmişiz anlaşılan? Gören de beyefendi zanneder. Meğer pek de bir yakışıklıymışsın. O koyun postunu özlemeyecek misin?

KALYAYEV

(*Gülerek*) Özlemez miyim, medarı iftiharımdı o benim. (*Stepan ve Annenkov'a*) İki ayımı işportacıları işbaşında dikizlemekle geçirdim, sonra kapandım odama, bir ay da tek başıma prova yaptım. Meslektaşlardan teki bile çakmadı vaziyeti. Hatta kulağıma geldi, "Bizim usta tilki,"

diyorlarmış gıyabımda, "çarın atlarını bile kakalar istese," diyorlarmış. Devran döndü, onlar bana bakar oldu numara kapmaya.

DORA

Sen de gülüyordun hallerine.

KALYAYEV

Güleceğim varsa tutamam, bilirsin ya beni. O çullar çaputlar, bambaşka bir hayat... Hoşuma gidiyordu.

DORA

Hiç bana göre değil bu kılık değiştirmeler falan. (*Elbisesini göstererek*) Şu allı pullu ihtişama bakar mısınız bir! Başka bir şey bulamadın mı bana Borya? Sanki sahneye çıkacağım! Gözüm yükseklerde falan değil ki benim öyle.

KALYAYEV

(*Gülerek*) O kadar güzel görünüyorsun ki o elbisenin içinde.

DORA

Güzelmiş! Keşke. Neyse, bunları düşünmenin sırası değil.

KALYAYEV

Niye olmasınmış? Gözlerinde hep bir keder Dora. Oysa mutlu olman gerek, gururlu olman gerek. Güzellik sahiden var, neşe sahiden var! "O ıssız mecralarda gönlümün sana yandığı...

DORA

(*Gülümseyerek*) Çekerdim içime sonsuza uzanan bir yazı..."

KALYAYEV

Oh! Dora, unutmamışsın bu dizeleri. Tebessüm mü o yoksa? Beni ne kadar mutlu...

STEPAN

(*Sözünü keserek*) Vakit kaybediyoruz. Borya, kapıcıya haber vermemiz gerekmiyor mu?

Kalyayev, gözlerinde şaşkınlık, bakakalır Stepan'a.

ANNENKOV

Haklısın. Dora, sen inip konuşur musun? Cebine üç-beş kuruş sıkıştırmayı unutma. Voynov da birazdan yanına gelir, teçhizatı toparlamana yardımcı olur.

Biri bir yandan, diğeri öbür yandan çıkarlar. Stepan kararlı adımlarla Annenkov'a doğru yaklaşır.

STEPAN

Bombayı ben atmak istiyorum.

ANNENKOV

Olmaz Stepan. İsimler önceden belirlendi.

STEPAN

Sana yalvarırım. Ne anlama geldiğini biliyorsun benim için.

ANNENKOV

Olmaz. Kural kuraldır. (*Sessizlik.*) Elimde olsa kimseye bırakmazdım, kendim atardım ama burada oturup beklemek zorundayım. Kurallar kesin.

STEPAN

Kim atacak peki ilk bombayı?

KALYAYEV

Ben. İkinciyi de Voynov.

STEPAN

Sen mi?

KALYAYEV

Ne var bu kadar şaşıracak? O kadar mı güvenin yok bana!

STEPAN

Bu iş için tecrübe gerek.

KALYAYEV

Neyin tecrübesi? Bilmiyormuş gibi konuşma, bir ömürde bir defalık iş bu, atarsın, sonra da... ikinci defa diye bir şey yok.

STEPAN

Sağlam bir el gerek.

KALYAYEV

(*Elini göstererek*) Bak şuna. Titreyecek gibi mi duruyor?

Stepan arkasını döner.

KALYAYEV

Titremeyecek. Ne sanıyorsun? O canavarla göz göze gelince taş keseceğimi mi? Nasıl inanırsın buna? Hem varsın titresin elim, hiç merak etme, bende bir numara daha var grandükün icabını görecek.

ANNENKOV

Neymiş o?

KALYAYEV

Atların önüne atlamak.

Stepan omuz silker ve uzaklaşır, dip tarafa geçer oturur.

ANNENKOV

Hayır, buna gerek yok. Terslik çıkarsa kaçmanın yoluna bakacaksın. Örgütün sana ihtiyacı var, kendini korumalısın.

KALYAYEV

Başüstüne Borya! Bu ne büyük onur benim için! Oh! İnan bana layık olacağım.

ANNENKOV

Stepan, Yanek ve Aleksis arabayı gözlüyor olacaklar, sen de o süre boyunca sokakta olacaksın. Belli aralıklarla bizim pencerenin altından geçeceksin, aramızda bir parola belirleyeceğiz. Dora'yla ben burada bekleyeceğiz, bildirinin dağıtımıyla meşgul olacağız. Şans da bizden yana olursa, grandükün sonu gelmiş demektir.

KALYAYEV

(*Coşku içinde*) Gelecek, benim elimden gelecek sonu! Şu işi halledeyim, dünyalar benim olacak! Bu daha hiçbir şey. En tepedekileri indirmek gerek!

ANNENKOV

Evvela grandük.

KALYAYEV

Ya başaramazsak Borya? Bak ne diyeceğim, olur da başaramazsak, bence en iyisi Japonlar gibi yapmak.

ANNENKOV

O da ne demek?

KALYAYEV

Savaş meydanında asla teslim olmazmış Japonlar. İntihar ederlermiş.

ANNENKOV

Hayır. Çıkar aklından intiharı.

KALYAYEV

Ne yapmalı peki?

ANNENKOV

Gene terör... En baştan.

STEPAN

(*Dip taraftan*) İntihara kalkışacak adam kendini fazla seviyor demektir. Gerçek bir devrimci o kadar sevemez kendini.

KALYAYEV

(*Aniden Stepan'a dönerek*) Ne demek gerçek bir devrimci? Derdin ne senin benimle? Ne yaptım ben sana?

STEPAN

Sırf can sıkıntısından devrime katılanlardan hazzetmiyorum.

ANNENKOV

Stepan!

STEPAN

(*Ayağa kalkar ve onlara doğru yaklaşırken*) Haklısın, can

yakıyorum belki. Ama bende böyle. Nefret dediğin şey oyuncak değil. Birbirimize methiyeler düzmeye gelmedik buraya. Başarmak için buradayız.

KALYAYEV

(*Sükûnetle*) Neden bana hakaret edip duruyorsun? Canımın sıkıldığını nereden çıkarıyorsun?

STEPAN

Ben çıkarmıyorum, parolayı değiştiren sensin, işportacı rolü oynamaya bayılan sensin; oturup şiirler düzüyorsun, kendini atların önüne atıyorsun, intihardan da bahsetmeye başladın... (*Onu süzerek*) Sana güvenmiyorum.

KALYAYEV

(*Kendini zor tutarak*) Beni hiç tanımıyorsun kardeşim. Ben hayatı seviyorum. Canımın sıkıldığı falan yok. Devrime katıldım çünkü ben hayatı seviyorum.

STEPAN

Ben hayatı sevmem, daha yücesine sevdalıyım ben; adalete.

KALYAYEV

(*Sükûnetini korumaya gayret ederek*) Adalete hizmette hepimizin payı ayrı, her birimiz elimizden geldiği kadar. Hepimiz farklıyız, bunu kabul etmek gerek. Birbirimizi sevmemiz gerek, becerebilirsek.

STEPAN

Bunu biz yapamayız.

KALYAYEV

(*Bağırarak*) Ne diye aramıza katıldın öyleyse?

STEPAN

Ben bir adam öldürmek için buraya geldim, ne onu sevmek için ne de farkı neymiş öğrenmek için.

KALYAYEV

(*Şiddetle*) O adamı tek başına öldürmeyeceksin, boş yere öldürmeyeceksin. Bizimle omuz omuza verip Rus halkı adına öldüreceksin. Seni haklı kılacak olan bu.

STEPAN

Benim buna ihtiyacım yok. Üç yıl önce haklı kıldılar beni, tek bir geceden sabaha, bir zindanda sonsuza kadar. Ve bunu bir kere daha...

ANNENKOV

Yeter! Delirdiniz mi? Kim olduğumuzu unuttunuz mu? Bizler kardeşiz, bu ülkenin bağımsızlığı için el ele, yürek yüreğe vermiş, zorbalığın kökünü bu topraklardan kazımaya ant içmiş kardeşleriz! Tek vücut olup öldüreceğiz ve bizi birbirimizden ayırmaya kimsenin gücü yetmeyecek. (*Sessizlik, diğerlerine bakar.*) Stepan benimle gel, şu parolaya karar verelim...

Stepan çıkar.

ANNENKOV

(*Kalyayev'e*) Sen bakma Stepan'a. Çok acı çekti. Ben onunla konuşurum.

KALYAYEV

(*Beti benzi atmış*) Gururumla oynadı Borya.

Dora girer.

DORA

(Kalyayev'in halini fark ederek) Ne oldu?

ANNENKOV

Bir şey yok.

Çıkar.

DORA

(*Kalyayev'e*) Ne oldu?

KALYAYEV

Girdik bile birbirimize. Beni sevmiyor.

Dora uzaklaşır, sessizce yerine oturur. Bir süre sonra.

DORA

Kimseyi sevdiğini sanmıyorum onun. Tüm bunlar geride kalınca daha mutlu olacaktır. Sen üzme kendini.

KALYAYEV

Ama kahroluyorum. Hepinizin sevgisine ihtiyacım var benim. Örgüt için her şeyimi terk edip geldim. Kardeşlerimin bana sırt çevirmesine nasıl katlanırım? Hiç kimse, hiçbirisi beni anlamıyor gibi geliyor bazen. Ben mi hata yapıyorum bir yerlerde? Hani biliyorum, tamam, çok iş gelmez elimden...

DORA

Hepsi seni seviyor, seni anlıyor. Stepan başka bir adam.

KALYAYEV

Hayır. Aklından geçenleri adım gibi biliyorum ben. Schweitzer de aynısını söylerdi: "Bir devrimci için fazla

tuhaf bu çocuk." Bir anlatabilseydim onlara tuhaf falan olmadığımı. Sorsan, aklına eseni yapan meczubun tekiyim. Ne çıkar, aym ülküye inanmışım onlarla, ben de aynı yola baş koymuşum. Ben de hazırım kendimi feda etmeye. Hem yeri gelince benim de elimden iş gelir, ben de ağzımı kapamasını, içime atmasını bilirim; ben de bir işe yararım elbet. Ama ne yapayım, şu hayat hâlâ muhteşem görünüyor gözüme. Güzelliği seviyorum, mutluluğu seviyorum! Bundandır ya zaten nefretim zorbalığa. Nasıl anlatacağım bunu onlara? Devrim diyorlar, elbette devrim, sonuna kadar! Ama devrim hayat için olmalı, hayata bir şans daha vermek için, sen anlıyor musun beni?

DORA

(*Heyecanla*) Evet... (*Sessizliğin ardından, daha alçak bir sesle*) Ya biz ne vereceğiz... ölüm.

KALYAYEV

Kim, biz mi?.. Demek istediğin... ama aynı şey değil. Yok hayır yok! Aynı şey değil. Biz kimsenin kan dökmediği bir dünyayı inşa etmek için öldüreceğiz! Bizler dünya masumlara kalsın diye katil olmaya razı olduk.

DORA

Öyle değilse ya?

KALYAYEV

Sus, değilse diye bir şey yok. Değilse, Stepan haklı çıkar. Değilse, tükür gitsin güzelliğin suratına.

DORA

Ben çoktandır örgütteydim sen geldiğinde. Hiçbir şeyin dediğin kadar basit olmadığını bilecek kadar eskiyim. Ama sende inanç var... Hepimizin inanmaya ihtiyacı var.

KALYAYEV

İnanç mı? Hayır. Sadece tek bir adamın ihtiyacı vardı inanca.

DORA

Senin gücün yüreğinde Yanek. Sen yolun sonuna kadar gideceksin, karşına ne çıkarsa çıksın aşacaksın. Neden istedin ilk bombayı atmayı?

KALYAYEV

Eylemde bilfiil bulunmayanın terörist eylemden pay çıkarmaya hakkı olur mu?

DORA

Olmaz.

KALYAYEV

En önde çarpışmak gerek.

DORA

(*Düşüncelerde yitmiş gibidir.*) Öyle ya! Asıl o en öndekiler... bir de o son saniyeler. Sakın çıkmasın aklından. Asıl o zaman lazım olacak bu coşku, bu cesaret bize... sana.

KALYAYEV

Başka şey düşündüğüm mü var bir yıldan beri? O ânı yaşamak için nefes alıp verdim ben. Tek bir arzum kaldı geriye, o da orada, grandükün yanı başında yok olup gitmek. Damarlarımda tek damlası kalmayıncaya dek kanımı feda etmek ya da ne bileyim işte, bir anda patlamanın ateşinde yanıp kül oluvermek, tek parça bırakmamak şu bedenden geriye. Anladın mı şimdi neden o ilk bombayı fırlatmak istediğimi? Davamızın zirvesine ulaşmanın tek yolu, davamız uğruna can vermek. Eylemimizi haklı kılmanın başka yolu yok.

DORA

Benim arzuladığım ölüm de buna benziyor.

KALYAYEV

Arzulanmaya layık bir mutluluk bu. Bazı geceler uyku tutmuyor gerçi, şiltemin üstünde dönüp duruyorum. Bir düşünce kemiriyor aklımı: Hepimizi katil yaptılar. Ama sonra ne geliyor biliyor musun aklıma, kendi canımdan da olacağım geliyor. İşte o zaman yüreğim hafifliyor. Gülümsemeye başlıyorum birden ve bir bakmışım uyumuşum bile, küçük bir çocuk gibi.

DORA

Güzel Yanek, böylesi güzel. Can alacağız, can vereceğiz. Ama yine de gönlümden daha büyük bir mutluluğu tatmak geçiyor benim. (*Biraz zaman sonra Kalyayev ona bakar, Dora gözlerini kaçırır.*) Darağacı.

KALYAYEV

(*Mağrur*) Ben hiç düşlemedim mi sanıyorsun? O fırlattığın bombayla ölmek mutlaka bir şeyler bırakıyor geride, yarım kalıyor bir şeyler. Ama suikastla darağacının arasında bütün bir sonsuzluk uzanıyor; belki de bizler için yegâne sonsuzluk.

DORA

(*Heyecan içinde, Kalyayev'in ellerini tutarak*) İnandığın fikirler yardım edecektir sana. Bizler ödememiz gerekenden fazlasını ödüyoruz.

KALYAYEV

Ne demek istiyorsun?

DORA

Öldürmekten başka çaremiz yok, öyle değil mi? Demek hayatımızı, bir eşi benzeri daha olmayan biricik bir ömrü, bile isteye feda etmiyor muyuz?

KALYAYEV

Evet.

DORA

Önce öldürmek için yürüyoruz, sonra darağacına çıkmak için; bir ömürde iki defa ölmek demek bu. Ödememiz gerekenden fazlasını ödüyoruz.

KALYAYEV

Evet, bu iki defa ölmek demek. Teşekkür ederim Dora. Bizlere dil uzatmaya kimsenin gücü yetmez. Güvenim iyice yerine geldi.

Sessizlik.

Ne oldu Dora? Neden sustun?

DORA

Sana daha fazla yardımım dokunsun isterdim. Ama...

KALYAYEV

Ama ne?

DORA

Yok bir şey, çılgınca şeyler işte.

KALYAYEV

Çekiniyor musun benden yoksa?

DORA

Ah hayır! Canım benim, hayır ben kendimden çekiniyorum. Schweitzer'in ölümünden beri böyle saçma sapan düşünceler musallat oluyor bazen. Hem, sana neyin zor olduğunu söylemek bana düşmez.

KALYAYEV

Zoru severim ben. Haydi, söyle şunu neymiş, bana gerçekten değer veriyorsan söyle.

DORA

(*Ona uzun uzun bakarak*) Biliyorum. Cesur bir adamsın sen. İçimi kemiren de bu ya gerçi. Gülüyorsun, için içine sığmıyor, kanın kaynıyor, güle oynaya koşuyorsun canını feda etmeye. Ama vakit daraldı ve yakında bu rüyadan uyanman gerekecek, harekete geçmen gerekecek. Belki de, söylenmesi gerekeni iş işten geçmeden söylemek gerek... Hata yapmamak için, zaaflara esir düşmemek için.

KALYAYEV

O gün bu bedende zaafa yer olmayacak. Aklında ne varsa söyle.

DORA

Pekâlâ, söylemeye çalıştığım; suikast, darağacı, iki defa ölmek, inan bana bunlar en kolayı. Senin yüreğin hepsinin üstesinden gelecek kadar kuvvetli. Ama diyordun ya en önde olmak... (*Susar, ona bakar, tereddüt içindedir.*) Sen en önde olacaksın, sonra onu göreceksin...

KALYAYEV

Kimi?

DORA

Grandükü.

KALYAYEV

Bir saniye, o kadarcık.

DORA

Ama o bir saniye ona bakacaksın sen! Ah! Yanek, bunu bilmen gerek, hazır olman gerek! İnsan insandır Yanek. Ona bakarken şefkat göreceksin belki de grandükün gözlerinde. Kulağını kaşıyor olacak ya da ne bileyim, keyfi yerinde, kahkahalar atıyor olacak. Kim bilir, tıraştan kalma bir çizik göreceksin belki yüzünde. O anda işte, tam da o anda, bir bakacak olursa gözlerinin içine...

KALYAYEV

Ben onun katili olmayacağım. Zorbahğın katili olacağım.

DORA

Haklısın, tabii haklısın. Zorbahğı yok etmemiz gerek bizim. Bombayı ben hazırlayacağım biliyorsun ve işin en zor kısmı o tüpü yerine yerleştirmektir hep, sinirlerin iyice gerilir o anda, yine de biliyor musun, tuhaf bir huzur dolacak benim yüreğime bu sefer. Çünkü ben grandükü hiç görmedim, görmeyeceğim, bazen düşünüyorum da o bombayı hazırlarken karşımda oturuyor olsaydı mesela, yapabilir miydim acaba, yapamazdım. Ama sen, sen onu göreceksin işte, iki adımdan göreceksin belki. O kadar yakından ki...

KALYAYEV

(*Kızgınlıkla*) Onu görmeyeceğim!

DORA

Nasıl? Gözlerini mi kapatacaksın?

KALYAYEV

Hayır. Ama Tanrı'nın yardımıyla, tam ihtiyacım olduğu anda nefret imdadıma yetişecek ve gözlerimi kör edecek.

Zil çalar. Bir defa. Hareketsiz kalırlar. Stepan ve Voynov içeri girerler.

Sofadan gelen sesler duyulur. Annenkov içeri girer.

ANNENKOV

Kapıcıydı. Grandük yarın tiyatroya gidiyor. (*Onlara bakar.*) Her şey hazır olmalı Dora.

DORA

(*Boğuk bir sesle*) Evet.

Dora yavaşça çıkar.

KALYAYEV

(*Dora'yı izler, ardından Stepan'a döner, alçak sesle*) Onu geberteceğim. Zevkle!

PERDE

İKİNCİ PERDE

Ertesi akşam. Aynı yer.

Annenkov pencere kenarında, Dora masanın başındadır.

ANNENKOV

Yerlerini aldılar. Stepan sigarasını yaktı.

DORA

Kaçta geçmesi gerek grandükün?

ANNENKOV

Gelmek üzeredir. Dinle. Araba sesi mi bu?.. Değilmiş.

DORA

Otur şuraya. Sabırlı ol.

ANNENKOV

Bombalar?

DORA

Otur şuraya dedim. Elimizden bir şey gelmez artık bizim.

ANNENKOV

Hâlâ gelir. Onlara imrenmek gelir.

DORA

Senin yerin burası. Sen lidersin.

ANNENKOV

Öyle ya, lider benim. Ama Yanek benden daha çok hak ediyor bunu ve şimdi gitti belki de...

DORA

Hepimiz aynı tehlikeyi göze aldık. Bombayı atacak olan da, olmayan da.

ANNENKOV

Tehlike aynı. Ama bak işte yürüyenlere ateşin ortasına, Yanek ve Aleksis, onlar yürüyorlar. Biliyorum doğrusu bu, onların yanında olmamam gerek. Ama korkuyorum, bana biçtikleri bu rolü kabul etmiş olmaktan, hiç ses etmeden kabul etmiş olmaktan korkuyorum. Baksana nedir ki bana düşen, bombayı atmamak, daha kolayı var mıdır acaba?

DORA

Ne fark eder? Önemli olan sana düşen görev neyse onu yerine getirmen, sonuna kadar.

ANNENKOV

Nasıl bu kadar sakin olabiliyorsun!

DORA

Sakin olduğum falan yok; korkuyorum. Baksana, yanınıza geleli üç yıl oldu, son iki yılım bomba hazırlamakla geçti, aldığım her emri yerine getirdim ve sizleri utandıracak bir hata yaptığımı da sanmıyorum.

ANNENKOV

O ne demek, elbette yapmadın Dora.

DORA

Neyin nesi peki bu üç yıldan beri yüreğimden sökemediğim korku? Uykuya dalarken bir köşeye çekilip her sabah gözümü açtığımda başıma dikilen bu korku? Alıştım gerçi buna da, başka çarem de yoktu ya. Korkudan öleceğimi sandığım anlarda sakin kalmasını öğrenmişim herhalde. Nesi varsa sanki bunun gurur duyulacak?

ANNENKOV

Gurur duymalısın. Bana bir bak asıl, neyin hakkından gelebildim ki şu güne kadar? Biliyor musun, ben özlüyorum bazen o eski günlerimi, o ışıltılı günleri, kadınları... Evet, kadınlar; ben severdim kadınları, şarabı severdim, sabaha karışan o uzun geceleri.

DORA

Bundan hiç şüphem olmadı Borya. Buna inandığım için seni bu kadar çok sevdim. Senin yüreğin çarpıyor hâlâ. Hem hâlâ zevkin peşindeyse, arzuluyorsa yüreğin, inan bana, içini kaplamış o korkunç sessizlikten, haykırmak istediğin çığlığın üstünü örten o sessizlikten, bin kat daha değerlidir bu.

ANNENKOV

Doğru mu duyuyorum? Sen mi söylüyorsun bunları?

DORA

Dinle.

Dora aniden doğrulur. Bir at arabası sesi, ardından sessizlik.

DORA

Hayır. Değilmiş. Kalbim duracak gibi. Bak, daha acemi sayılırım.

ANNENKOV

(*Penceredeki yerine döner.*) Dikkat. Stepan işaret verdi. Geliyor araba.

Gittikçe yaklaşan, pencerenin altından geçip giden ve uzaklaşan at arabasının sesi duyulur. Uzun bir sessizlik.

ANNEKOV

Daha var, bir-iki saniye daha...

Kulak verirler.

ANNENKOV

Bitmiyor, ne uzun...

Dora geriler. Uzun bir sessizlik. Çan sesleri duyulur uzaktan.

ANNENKOV

Bu mümkün değil. Yanek atmış olmalıydı bombayı... Araba tiyatroya varmıştır artık. Aleksis'e ne oldu? Bak! Stepan geri dönüyor, tiyatroya koşuyor.

DORA

(*Annenkov'un üzerine atılarak*) Yanek'i yakaladılar! Onu yakaladılar! Bir şey yapmamız lazım!

ANNENKOV

Bekle. (*Dinler.*) Hayır. Bitti.

DORA

Nasıl olur bu? Yanek'i yakaladılar, hiçbir şey yapamadan yakaladılar! Hazırdı biliyorum, her şeye hazırdı. Zindanı istiyordu o, yargıcın karşısına dikilmek istiyordu. Ama

grandükün canını aldıktan sonra! Böyle değil, olamaz, böyle değil!

ANNENKOV

(*Dışarıya bakarak*) Voynov geliyor! Çabuk!

Dora kapıyı açmak için koşar.

Voynov girer, sersemlemiş bir haldedir.

ANNENKOV

Aleksis, çabuk konuş.

VOYNOV

Ben, ben bilmiyorum. İlk bombayı bekliyordum. Araba-nın köşeyi döndüğünü gördüm ama olmadı, hiçbir şey olmadı. Aklımı kaçıracaktım. Sandım ki sen yaptın, son anda planları değiştirdin sandım, ne yapacağımı bileme-dim. Sonra da koştum, buraya kadar koştum...

ANNENKOV

Yanek'e ne oldu?

VOYNOV

Görmedim onu.

DORA

Yakalandı.

ANNENKOV

(*Gözü hep dışarıdadır.*) Geliyor işte!

Kalyayev girer, gözyaşları içinde.

KALYAYEV

(*Şaşkın*) Kardeşlerim, affedin beni. Yapamadım.

Dora ona doğru yaklaşır, elini tutar.

DORA

Ziyanı yok.

ANNENKOV

Ne oldu?

DORA

(*Kalyayev'e*) Ziyanı yok! Olur bazen, son anda her şey ters gider.

ANNENKOV

Bu olamaz!

DORA

Onu rahat bırak. İlk senin başına gelmiyor Yanek. Schweitzer de ilk seferinde yapamamıştı.

ANNENKOV

Yanek, korktun mu?

KALYAYEV

(*Yerinden sıçrayarak*) Ne korkması, korkmadım! Bana bunu sormaya hakkın yok!

Kapı parolaya uygun şekilde çalınır. Voynov, Annenkov'un işaretiyle kapıya bakmaya gider. Kalyayev çökmüş vaziyettedir. Sessizlik. Stepan içeri girer.

ANNENKOV

Neler oldu orada?

STEPAN

Grandükün arabasında çocuklar vardı.

ANNENKOV

Çocuklar mı?

STEPAN

Evet. Grandükün yeğenleri.

ANNENKOV

Grandük tek başına olacaktı, Orlov öyle söylemişti.

STEPAN

Grandüşes de arabadaydı. Herhalde bizim şaire fazla kalabalık geldi ortalık. Neyse ki jurnalciler bir şey fark etmedi.

Annenkov, çok alçak sesle Stepan'a bir şeyler söyler. Hepsi birden Kalyayev'e bakarlar, Kalyayev ise gözlerini Stepan'a dikmiştir.

KALYAYEV

(*Şaşkın*) Ben nereden bileyim, nasıl... çocuklar, o çocuklar vardı orada. Sen hiç baktın mı çocuklara? Hiç gördün mü o bakışlarını, o delip geçen bakışlarını... Ben asla baş edemem o bakışlarla... Bir saniye önce başkaydı her şey, o meydanın kuytu bir köşesinde, gölgelerin içinde nasıl da mutluydum. Arabanın fenerleri uzaktan parıldamaya başlayınca kalbim yerinden çıkacak sandım sevinçten, sana yemin ederim. Tekerlek sesleri yaklaştıkça yaklaştı, kalbim delip geçecek gibiydi göğsümü. Neydi o içimdeki gürültü öyle! Durduğum yerde zıplamak geliyordu içimden. Gülüyordum, nasıl gülüyordum hem de. Susmuyordu içim, "Haydi," diyordu, "haydi, haydi, haydi..." Anlıyor musun?

Bakışlarını Stepan'dan ayırır, dermansız.

Var gücümle koştum arabaya doğru. İşte o zaman gördüm onları. Gülmüyordu onlar. Dimdik oturmuşlar, boşluğa bakıyorlardı öyle. Nasıl bir keder vardı o gözlerinde! O süslü elbiseleri içinde kaybolup gitmiş, elleri dizleri üstünde, iki minicik taştan heykel! Grandüşesi görmedim. Onları gördüm yalnız. Bakmadılar bana, ah bir baksalardı, bir baksalardı gene fırlatırdım o bombayı. Sırf o kederi silmek için fırlatırdım gözlerinden. Ama bakmadılar bana, hep önlerine baktılar.

Diğerlerine bakar, sessizlik, daha alçak sesle devam eder.

Neler oldu bitti sonra, bilmiyorum. Kolumun gücü tükeniverdi, düşüverdi aşağı. Bacaklarım titremeye başladı. Belki bir saniye sürdü, bir saniyede oldu bitti ama çok geçti artık. (*Sessizlik, yere bakarak*) Dora, ben düş mü gördüm, yoksa gerçekten çanlar mı çahyordu?

DORA

Hayır Yanek, düş değildi.

Elini Kalyayev'in omzuna koyar. Kalyayev başını kaldırır ve herkesin kendine baktığını fark eder. Birden ayağa kalkar.

KALYAYEV

Bakın bana kardeşlerim, sen de iyice bak Borya, ben ödlek değilim, korkup kaçmadım ben. O çocuklar olmayacaklardı orada. O kadar hızh olup bitti ki her şey. O iki kaskatı surat ve benim elimdeki o korkunç ağırlık. Atacaktım, ah asıl onlara fırlatacaktım o bombayı. Fırlatıp atacaktım tam o suratlarının ortasına... Olmadı ama ah olmadı! Yapamadım.

Bakışlarını teker teker odadakilerin üzerinde dolaştırır.

Zamanında bizim oralarda, Ukrayna'da, oturdum mu tepesine arabanın, korku falan unuturdum neymiş, rüzgâr gibi sürerdim atları. Gözümü kırpmadan sürerdim, hiçbir şeyden korkmazdım ama tek bir şey işte, tek bir şeyden; bir çocuğa çarpmaktan korkardım hep. O korkunç sahne gitmezdi bir türlü gözümün önünden, o ufacık başın yola düşüşü, yuvarlanışı...

Susar.

Yardım edin bana...

Sessizlik.

Ölmek istiyorum. Geri döndüm çünkü size hesap vermek istedim çünkü yargıçlarım siz olun istedim, suçlu muyum suçsuz muyum siz söyleyin istedim, doğrusunu siz bilirsiniz diye döndüm. Ama sustunuz, konuşmuyorsunuz.

Dora, dokunmak için Kalyayev'e doğru yaklaşır. Kalyayev onlara bakar, boğuk bir sesle:

Karar sizindir, derseniz ki o çocukların da ölmesi gerekiyor, giderim, tiyatro çıkışında o bombayı arabaya fırlatırım, tek başıma. Bu sefer yaparım, yapacağımı biliyorum. Sizden istediğim yalnızca karar vermeniz, örgütün emrine uyacağım.

STEPAN

Örgüt sana bir emir vermişti zaten, grandükü öldürecektin.

KALYAYEV

Doğrudur. Ama kimse benden çocukları katletmemi istemedi.

ANNENKOV

Yanek haklı. Bunu beklemiyorduk.

STEPAN

Emre itaat etmeliydi.

ANNENKOV

Sorumlusu benim. Her şeyi hesaba katmamız gerekirdi; birimiz dahi tereddüt etmeyecek kadar hazırlıklı olmalıydık. Başka seçeneğimiz yok, şimdi karar vermek zorundayız, başka bir fırsat kollamaya mı bakalım, yoksa Yanek tiyatro çıkışında hazır mı bulunsun? Aleksis, ne diyorsun?

VOYNOV

Bilmiyorum. Galiba ben de Yanek'in yaptığını yapardım. Ama karar veremiyorum. (*Daha alçak bir sesle*) Ellerim titriyor.

ANNENKOV

Dora?

DORA

(*Şiddetle*) Yanek ne yaptıysa aynısını yapardım, ben de geri çekilirdim. Kendi gücünün yetmeyeceği şeyi başkasından istemeye kimin hakkı olabilir?

STEPAN

Ağzınızdan çıkanların farkında mısınız siz? İki aydır süren takipler, göze alınan, güçbela atlatılan onca tehlike. İki koca ay boşa gidecek. Egor boş yere kodese tıkılmış olacak. Rikov boş yere ipe çekilmiş olacak. Baştan mı başlayalım bunlara diyorsunuz? Geçirdiğiniz uykusuz, huzursuz geceler yetmedi mi, dahasını mı istiyorsunuz? Bundan iyi fırsat çıkacağını mı sanıyorsunuz karşımıza? Aklınızı mı kaçırdınız hepiniz?

ANNENKOV

Grandük iki gün sonra tekrar gelecek tiyatroya, sen de gayet iyi biliyorsun.

STEPAN

İki gün beklemek demek yakayı ele vermek demek olabilir, bunu kendi ağzınla söyledin.

KALYAYEV

Ben gidiyorum.

DORA

Bekle! (*Stepan'a*) Sen yapabilir misin Stepan, sen öldürebilir misin bir çocuğu, gözünü dahi kırpmadan?

STEPAN

Örgüt emretsin, yaparım.

DORA

Şimdi niye kapadın gözlerini?

STEPAN

Ben mi? Gözlerimi mi kapadım?

DORA

Kapadın.

STEPAN

Sahne kafamda canlansın diye, görüp de cevap vereyim diye kapamışımdır.

DORA

O halde aç şimdi o gözlerini ve şunu iyice anla ki örgüt, bir anlığına dahi, ufacık çocukların bombalarımızla par-

çalanmasına göz yumacak olsun, geriye ne kudreti kalır ne de şerefi!

STEPAN

Bu aptallıklara kanacak kadar yufka yürekli değilim ben. Ne zaman ki çocukları unutmasını öğreniriz; ancak o gün dünyaya hükmederiz; ancak o gün devrimimiz zafer kazanır.

DORA

O gün devrimin kazanacağı şey, tüm insanlığın nefreti olur ancak.

STEPAN

İnsanlığı kendinden korumak, zincirlerinden kurtarmak adına, devrimi zorla bile olsa kabul ettirmekse ülkümüz, bu kadar sevdalıysak işte devrime, varsın olsun ne olacaksa.

DORA

Ya istemiyoruz derlerse o insanlar devriminizi? Ya uğruna mücadele verdiğin o halk karşı çıkarsa çocuklarının katledilmesine? Ne yapacaksın o zaman, onlara da mı vuracaksın?

STEPAN

Gerekirse vuracağım, bir kere de değil, anlayana kadar. Hepiniz kadar ben de sevdalıyım bu halka.

DORA

Seninkisi sevda değil.

STEPAN

Kim diyor?

DORA

Ben, Dora.

STEPAN

Sen bir kadınsın, kafanda sefil bir aşk fikri var.

DORA

(*Şiddetle*) Ama utançla yaşamanın ne demek olduğunu iyi bilirim.

STEPAN

Ben de bilirim o utanç dediğini, kendimden utanmışlığım vardır zamanında, tek bir defa, başkalarının hatası yüzünden: Kırbaçlandığım zaman tattım ben utancı. Utandım kendimden çünkü ben o kırbaçları yedim. Sen bilir misin kırbaç yemek neye benzer? Vera da yanımdaydı, yanı başımda, kendi canına kıymayı seçti o, yemedi o kırbaçları. Ama ben yaşadım işte bak. Söylesene şimdi, neden utanacakmışım ben bu saatten sonra?

ANNENKOV

Stepan, buradaki herkes seni seviyor ve sana saygı duyuyor. Fakat gerekçelerin ne olursa olsun, bu yola baş koyanların her hakka sahip olduklarını iddia etmeni kabul edemem. Yüzlerce kardeşimiz bu uğurda can verdi, insanın her şeye hakkı olmadığını haykırmak için.

STEPAN

Amacımıza ulaşmamızı sağlayacak hiçbir şey yasak değildir bizlere.

ANNENKOV

(*Sinirlenerek*) Evno'nun yaptığına da mı hak verelim diyorsun, polis teşkilatına girip ikili oynamak da mı bizim hakkımız? Sen yapar mıydın bunu?

STEPAN

Gerekirse.

ANNENKOV

(*Ayağa kalkarak*) Stepan, bizimle ve bizim için yaptıklarını göz önünde tutarak şu son söylediklerini unutacağız. Ama sen sakın unutma. Şimdi bir karar vermemiz gerekiyor; vakit dar, o çocuklar oradayken bombayı atacak mıyız, atmayacak mıyız?

STEPAN

Çocuklar da çocuklar! Ağzınızdan başka şey çıktığı yok! İdrak etmekten âciz misiniz? Yanek o ikisini geberteme-diği için, binlerce Rus çocuğu daha açlıktan ölecek. Siz açlıktan ölen çocuk gördünüz mü hiç? Ben gördüm. İnanın bana, bombayla ölmek, ölümün öylesinin yanında sefa sayılır. Ama Yanek açlıktan ölen o çocukları hiç görmedi. Onun tek gördüğü grandükün iki şımarık iti! Hâlâ büyümediniz mi siz? Yaşadığınız andan ötesini göremiyor musunuz? Durmayın öyleyse, merhameti seçin, kurtarın bugünü. Dünün, bugünün, yarının bütün kötülüğünü kökünden kazıyacak devrimi unutun gitsin.

DORA

Yanek, grandükü öldürmeyi kabul etti çünkü onun ölümünün, bizleri, Rus çocuklarının açlıktan ölmediği o günlere bir adım daha yaklaştıracağına inandı. Bu kadarı bile layıktır övgüye. Ama grandükün yeğenlerini öldürmek hiçbir çocuğu açlıktan ölmekten kurtarmaz. Yıkım bile muhtaçtır düzene, muhtaçtır sınırlara.

STEPAN

(*Şiddetle*) Sınır falan yok bu davada! İşin aslını ben söyleyeyim, siz devrime inanmıyorsunuz! (*Bunu duyar duy-*

maz, Yanek hariç, hepsi ayağa fırlar.) İnanmıyorsunuz. İnansaydınız devrime, her şeyiyle, her şeyinizle inansaydınız, fedakârlıklarımızın ve zaferlerimizin bizi zorbalıktan arınmış yeni bir Rusya, tüm dünyaya yayılacak yepyeni bir özgürlük ülkesi inşa etmeye ulaştıracağından kuşkunuz olmasaydı, efendilerinin zincirlerinden, önyargılardan kurtulmuş bir insanın, başını göğe doğru kaldırırken gerçek bir tanrının yüzünün neye benzediğini herkese gösterebileceğine yürekten inansaydınız, iki çocuğun hayatının lafını eder miydiniz hiç? Sizlere bu uğurda bütün hakların tanındığından şüphe etmezdiniz; anladınız mı beni, bütün hakların. Eğer sizi durduran bu iki çocuğun ölecek olmasıysa, haklı olduğunuza kendiniz bile inanmıyorsunuz demektir. Sizin devrime inandığınız falan yok.

Sessizlik. Kalyayev ayağa kalkar.

KALYAYEV

Stepan, kendimden ölesiye utanıyorum ama daha fazla ileri gitmene de izin vermeyeceğim. Ben zorbalığı devirmek adına öldürmeyi kabul ettim. Fakat bu sözlerinin ardında, çok daha acımasız bir zorbalığın gölgesini görüyorum; öyle bir zorbalık ki bu gördüğüm, köklerini saldığı vakit toprağa, benden bir katil yaratacak... adalete hizmet etmek için bu yola çıkan benden.

STEPAN

Yeter ki insanlar adalete kavuşsun, ne fark eder senin elinden gelmiş, katillerin elinden gelmiş? Sen, ben, birer hiçiz.

KALYAYEV

Hayır, hiçten fazlasıyız biz; sen de biliyorsun bunu çünkü bütün bu dediklerini sana söyleten bir gururun var.

STEPAN

Benim gururum yalnız beni bağlar ama insanlarımızın gururları, başkaldırışları, adaletten yoksun hayatları, hepimizi.

KALYAYEV

İnsanları hayata bağlayan yalnız adalet değildir.

STEPAN

Ekmekleri ellerinden çalındığı zaman sığınacak bir adalet de bulamazlarsa yanlarında eğer, neyle hayatta kalacak bu insanlar?

KALYAYEV

Adaletle ve masumiyetle.

STEPAN

Masumiyet mi diyorsun? Bak onu da bilirdim ben bir zamanlar. Ama yokluğunu yaşamayı seçtim onun ben, binlerce insanımıza da yokluğunu yaşatmayı seçtim, günün birinde daha yüce bir anlama kavuşabilsin diye, o günü yaşayabilelim diye.

KALYAYEV

Bir insanı hayata bağlayan şeyleri elinden almaya kalkıyorsan, hayalini kurduğun o günün mutlaka geleceğinden emin olmak zorundasın.

STEPAN

Ben eminim.

KALYAYEV

Olamazsın. Senin mi benim mi, hangimizin haklı olduğunu görmek için beklemek gerek, belki üç neslin kendini feda etmesi gerek, onlarca korkunç savaş, devrimler

yaşamak gerek. Gel gör ki yeryüzünü kaplayacak olan o kan yağmuru daha yeni kurumaya başladığında sen de, ben de, hepimiz çoktan toz olup uçmuş olacağız.

STEPAN

Yerimize başkaları geçecek ve ben her birini kendime kardeş bileceğim.

KALYAYEV

(*Bağırarak*) Sen bil başkalarını! Kabul! Ama ben bugün, işte şu bastığım toprakların üzerinde yaşayanları seviyorum ve onları kardeşlerim sayıyorum. Onlar için savaşıyorum ve onlar uğruna ölüme gidiyorum. Ve var olduğundan bile emin olmadığım, vaat edilmiş bir ülke uğruna kardeşlerimin suratına vurmayacağım ben. Ölü doğacak bir adalet uğruna, kök salmış bir adaletsizliğin parçası olmayacağım. (*Daha alçak ama kararlı bir sesle*) Kardeşlerim, sizinle yüreğimin sesiyle, o fukara köylülerimizden biri olarak konuşuyorum: Çocukları öldürmek onursuzluktur. Ve devrimimiz, olur da günün birinde, ben hayattayken onurundan vazgeçmeye kalkacak olursa, ben de ondan vazgeçerim. Karar sizin, eğer tiyatro çıkışına gitmemi isterseniz, giderim ama kendimi arabanın önüne atarım.

STEPAN

Onur, yalnız arabası olanlara lütfedilmiş bir lükstür.

KALYAYEV

Hayır. Onur, yoksulun elinde kalan son kıymetlisidir. Bunu biliyorsun, tıpkı devrimin onursuz olamayacağını bildiğin gibi. Biz o onur uğruna öldürmeyi kabul ettik. Sen, o onur uğruna kırbaçlandığın gün dimdik ayakta kaldın Stepan, hâlâ onun uğruna tüm bu haykırışların.

STEPAN

(*Bağırarak*) Kes sesini! Bir daha bunları ağzına almayacaksın.

KALYAYEV

(*Kendinden geçmiş bir halde*) Neden susacakmışım? Sen devrime inanmadığımı söylerken sesimi bile çıkarmadım. Grandükü bir hiç uğruna öldüreceğimi söyledin, bana katil dedin sen. Ama ne bir söz çıktı ağzımdan ne elimi kaldırdım.

ANNENKOV

Yanek!

STEPAN

Yeteri kadar öldürmezsen, öldürdüklerin boşa gitmiş olur.

ANNENKOV

Stepan, hiçbirimiz seninle aynı fikirde değiliz. Karar verilmiştir.

STEPAN

Karara uyarım. Ama gene söylüyorum, hanım evlatlarına göre iş değildir terör. Bizler katiliz ve katil olmayı kendimiz seçtik.

KALYAYEV

(*Yine kendinden geçer.*) Hayır. Ben, katiller amaçlarına ulaşamasınlar diye ölümü seçtim. Ben masumiyeti seçtim.

ANNENKOV

Yanek, Stepan bu kadar yeter! Örgüt o çocukları öldürmenin bize yarar sağlamayacağına karar vermiştir. Takibe baştan başlayacağız. İki güne kadar her şey hazır olmalı.

STEPAN

Ya yine çocuklar olursa?

ANNENKOV

Başka bir fırsat kollarız.

STEPAN

Ya grandüşesle birlikte gelmişlerse?

KALYAYEV

Birlikte giderler.

ANNENKOV

Dinleyin.

At arabası sesi. Kalyayev şuursuzca pencereye koşar. Diğerleri oldukları yerde beklerler. Araba yaklaşır, pencerenin altından geçer ve uzaklaşır.

VOYNOV

(*Ona yaklaşan Dora'ya bakarak*) En baştan Dora...

STEPAN

(*Müstehzi*) İyi dedin Aleksis, en baştan... Derdimiz onurmuş madem, en baştan!

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

İki gün sonra aynı yer, aynı saat.

STEPAN

Nerede kaldı Voynov? Şimdiye gelmiş olmalıydı.

ANNENKOV

Uyuması lazım. Daha yarım saatimiz var.

STEPAN

Ben bakıp geleyim.

ANNENKOV

Olmaz. Riski en az tutmalıyız.

Sessizlik.

ANNENKOV

Yanek, neden sesin çıkmıyor senin?

KALYAYEV

Söyleyecek bir şeyim yok. Merak etme.

Zil çalar.

KALYAYEV

Geldi işte.

Voynov girer.

ANNENKOV

Uyuyabildin mi?

VOYNOV

Sayılır, uyudum.

ANNENKOV

Bütün gece mi?

VOYNOV

Hayır.

ANNENKOV

Uyumalıydın ama. Bir sürü çaresi var.

VOYNOV

Denedim hepsini. Çok yorgundum.

ANNENKOV

Ellerin titriyor.

VOYNOV

Hayır.

Herkes ona bakar.

Ne bakıyorsunuz? Yorulmuş olamaz mıyım?

ANNENKOV

Herkes yorulabilir. Biz seni düşünüyoruz.

VOYNOV

(*Aniden, şiddetle*) İki gün önce düşünecektiniz. Atmış olsaydık o bombayı, yorgunluktan geberiyor olmazdık şimdi.

KALYAYEV

Beni bağışla Aleksis. Her şeyi zora soktum.

VOYNOV

(*Daha alçak bir sesle*) Öyle bir şey demedim. Yorgunum dedim, o kadar.

DORA

Çabuk geçer bundan sonrası. Bir saate bitecek her şey.

VOYNOV

Bitecek, doğru. Bir saate...

Etrafına bakınır. Dora ona doğru gelir, elini tutar. Voynov elini Dora'nın eline bırakır, sonra aniden hırsla geri çeker.

VOYNOV

Borya, seninle konuşmam gerek.

ANNENKOV

Yalnız benimle mi?

VOYNOV

Seninle.

Kalyayev, Dora ve Stepan, Annenkov'a bakarlar ardından dışarı çıkarlar.

ANNENKOV

Neyin var senin?

Voynov susar.

Haydi konuş, yalvartma beni.

VOYNOV

Ben utanıyorum Borya.

Sessizlik.

VOYNOV

Utanıyorum. Sana gerçeği söylemem gerek.

ANNENKOV

Bombayı atmak istemiyor musun?

VOYNOV

Ben yapamayacağım.

ANNENKOV

Korkuyor musun? Bu yüzden mi? Bunda utanacak bir şey yok.

VOYNOV

Korkuyorum ve korkmaktan utanıyorum.

ANNENKOV

Daha geçen gün gülüyordu yüzün, sapasağlamdın. Gözlerin parlıyordu kapıdan çıkarken.

VOYNOV

Ben hep korktum Borya. O gün cesaret gelmişti biraz

ama ötesi yok. Arabanın yaklaştığını duyunca uzaktan, "Haydi," dedim içimden, "bir dakika sonra tamam!" Dişlerimi sıktım. Bütün vücudum gerildi. Öyle bir kuvvetle fırlatacaktı ki kolum o bombayı, isabet etse yeterdi grandükün işini bitirmeye. Birikiyordu içimde bu güç, ilk patlama sesini bekliyordu zincirlerinden boşanmak için. Ama ne oldu sonra... koca bir hiç. Araba geliyordu üstüme doğru. Nasıl da hızlı geliyordu! Geldi ve geçiverdi önümden. O zaman idrak edebildim Yanek'in ilk bombayı atmadığını. Pis bir soğuk sardı bedenimi. Birden bir çocuk gibi hissettim kendimi, bir çocuk kadar kuvvetsiz.

ANNENKOV

Çıkar aklından bunları Aleksis. Böyledir hayat, bir gider bir gelir.

VOYNOV

İki gündür dönmedi hayat bana Borya. Sana yalan söyledim ben, dün gece hiç uyumadım. Öyle bir çarpıyordu ki kalbim. Ah! Borya, perişan haldeyim.

ANNENKOV

Olmamalısın. Hepimiz yaşadık bunları. Bombayı atmayacaksın. Bir ay Finlandiya'da dinlenip sonra tekrar aramıza katılacaksın.

VOYNOV

Hayır. Bu öyle bir şey değil. O bombayı bugün atmazsam, bir daha asla atamam.

ANNENKOV

Ne var aklında peki?

VOYNOV

Benden terörist olmaz Borya. Anladım artık bunu. Aranızdan ayrılmam hepimiz için en iyisi. Komitalarda devam edeceğim mücadeleye, propaganda işlerinde.

ANNENKOV

Atıldığın tehlike aynı olacak.

VOYNOV

Aynı olacak. Ama görmeden yapacağım ne yapacaksam. Bilmeden yapacağım.

ANNENKOV

Ne demek istiyorsun?

VOYNOV

(*Tutkuyla*) Bilmeden yapacağım ne yapacaksam. Toplantılara katılmak, durum değerlendirmesini, görev dağılımını yapmak, bir şey yok bunlarda. Tamam, yine hayatını koyuyorsun ortaya ama istersen kaparsın gözünü, görmezsin hiçbir şey. Ama beklemek var ayakta bir de, kentin üstüne karanlık çökerken yavaş yavaş, bir an evvel dumanı tüten çorbasının başına, çocuklarının yanına, bir kadının sıcaklığına kavuşmak için adımlarını sıklaştıran o insan kalabalığının ortasında bir yerde, konuşmak yasak, dimdik ayakta beklemek var... Kolunun altında her geçen saniye daha da ağırlaşan bombayı, üç dakika sonra, iki dakika sonra, birkaç saniye sonra ışıklar saça saça yaklaşan arabaya fırlatmak zorunda olduğunu bilmek var... İşte terör bu asıl. Damarlarımdan akan kanı bile hissedemez hale geldim, bu halde her şeye baştan başlayamam, en azından bunu biliyorum. Ve utanıyorum. Gözümü ne yükseklere dikmişim meğer. Ama doğrusu, yerim neresiyse orada çabalamam. Avuç içi kadar bir yerde. Layık olduğum tek yerde.

ANNENKOV

Öyle bir yer yok. Ya zindana çıkar bu yolun sonu ya darağacına.

VOYNOV

Bir insanın canını alırken mecbursundur gözlerinin içine bakmaya ama ne zindanla gelirsin göz göze ne darağacıyla. Sen hayal ettiğin kadar vardır onlar. Hem bak, talih de benden yana, şu kadarcık hayal gücü yoktur bende. (*Asabiyetle güler.*) Ben sivil polislerin bile gerçekten var olduklarına inandıramamışımdır bir türlü kendimi. Tuhaf geliyor değil mi bunları bir teröristin ağzından duymak? Neyse, kamıma ilk tekmeyi yediğimde inanırım herhalde.

ANNENKOV

Peki ya zindana düştün mü? Her şeyi bilirsin orada, her şeyi görürsün. Unutamazsın da bir daha.

VOYNOV

Zindanda karar vermek zorunda kalmazsın ama. Yalan mı, hem asıl mesele de bu ya, karar vermek zorunda olmamak! Bir daha asla, "Haydi sıra sende, ver kararını geç harekete, karar senin, yalnız senin," demek zorunda olmamak kendine. Bugün yakalansınlar beni, kaçmayı denemem bile, adım gibi biliyorum bunu. Çünkü kaçmak demek yine bir şeyler yapmak demek, yine bir karar vermek demek. Ama kaçmayıp beklersen, başkalarının karar vermesi gerekir. Onlara kalır iş.

ANNENKOV

İş onlara kaldı mı, darağacında bulursun kendini.

VOYNOV

(*Umutsuzca*) Haklısın, o da var. Gene de kolunun altına

hem kendinin hem başkalarının hayatlarını sıkıştırmış beklerken, o canları alevlerin ortasına fırlatmaya karar vermek zorunda olmak ölmekten çok daha zor. Olmaz Borya, hayatımı geri almanın tek yolu, kim olduğumu kabul etmek.

Annenkov susar.

Korkaklar da devrime hizmet edebilirler. Yeter ki duracakları yeri bilsinler.

ANNENKOV

Öyleyse hepimiz birer korkağız. Yalnızca bazılarımız, bu gerçekle yüzleşmek zorunda kalmayacak kadar şanslılar. Doğru bildiğin şeyi yap.

VOYNOV

Hemen gitmek istiyorum. Diğerlerinin yüzüne bakmaya gücüm yok. Sen konuşursun onlarla.

ANNENKOV

Konuşurum.

Ona yaklaşır:

VOYNOV

Yanek'e söyle, onun yüzünden değil. Ve onu çok sevdiğimi de söyle... Hepinizi sevdiğim gibi.

Sessizlik. Annenkov onu öper.

ANNENKOV

Elveda kardeşim. Hepsi geçecek. Rusya'mız gülecek.

VOYNOV

(*Hızla uzaklaşarak*) O gülsün! Evet! O gülsün!

Annenkov kapıya doğru gider.

ANNENKOV

Gelin.

Hepsi Dora'yla birlikte içeri girer.

STEPAN

Ne oluyor?

ANNENKOV

Bombayı Voynov atmayacak. Çok yorgun. Başaramayabilir.

KALYAYEV

Benim yüzümden değil mi Borya, benim yüzümden?

ANNENKOV

Seni çok sevdiğini söylememi istedi.

KALYAYEV

Dönmeyecek mi geri?

ANNENKOV

Belki. Aramızdan ayrılmış bulunuyor.

STEPAN

Neden?

ANNENKOV

Komitalarda daha faydalı olur.

STEPAN

Kendi mi istedi bunu? Korkuyordu demek?

ANNENKOV

Hayır. Benim kararımdı.

STEPAN

Bir saat vaktimiz kalmışken, bizi bir adam eksik mi bıraktın?

ANNENKOV

Bir saat vaktimiz kalmışken karar vermek zorunda kaldım, tek başıma. Tartışmak için çok geç. Voynov'un yerini ben alacağım.

STEPAN

Sıra benim.

KALYAYEV

(*Annenkov'a*) Sen liderimizsin. Burada kalmalısın.

ANNENKOV

Yeri gelir, bir lidere bile korkmak vazife düşer, yeter ki ona ihtiyaç duyulduğunda cesaretini kanıtlamış olsun. Karar verilmiştir. Stepan, yerimi sen alacaksın. Gel benimle, talimatları öğrenmen gerek.

Çıkarlar. Kalyayev gidip oturur. Dora yanına gider ve elini tutmak ister. Sonra vazgeçer.

DORA

Senin suçun değil.

KALYAYEV

Onu mahvettim ben, ben mahvettim. Geçen gün ne diyordu bana biliyor musun?

DORA

Mutlu olduğunu söyleyip duruyordu.

KALYAYEV

Ama birlikte olduğumuz için dedi bana, yalnız bunun için. "Sadece biz varız," dedi. "Örgütümüz. Gerisi boş. Kahramanlığın bedeli." Bu ne acı Dora!

DORA

Geri dönecek.

KALYAYEV

Dönmeyecek. Kendimi onun yerine koyuyorum da... umudunu tüketmiş olmalı.

DORA

Sende kaldı mı peki, var mı hâlâ umudun?

KALYAYEV

(*Üzgün*) Niye kalmamış olsun? Yanınızdayım işte, mutluyum, o ne kadar mutluysa eskiden.

DORA

(*Derinden*) Büyük bir mutluluk bu.

KALYAYEV

Hem de çok büyük. Farklı mı düşünüyorsun yoksa?

DORA

Olur mu hiç? Ama niye üzgünsün öyleyse? Daha iki gün

önce ışıl ışıldı gözlerin. İçin içine sığmıyordu şenlik varmış gibi. Bugün...

KALYAYEV

(*Ayağa kalkar, odada dolanarak*) Bugün, dün bilmediğimi biliyorum. Sen haklıydın, kolay değilmiş Dora. Öldürmek kolay sanıyordum, kafaya koymak yeter sanıyordum ve cesaret. Ama kendimi çok büyük görmüşüm, şimdi farkına varıyorum ancak; nefretten mutluluk çıkmaz. Bütün bu nefret, bütün bu kötülük, benim içimdeki, herkesin içindeki kötülük. Cinayet, korkaklık, haksızlık... Ah! Öldürmek zorundayım ben, onu öldürmek zorundayım... Ama yapacağım, en sonuna kadar gideceğim! Nefretin de ötesine!

DORA

Ötesinde bir şey yok.

KALYAYEV

Aşk var.

DORA

Aşk mı var? Aşk bize yaramaz.

KALYAYEV

Oh! Dora, bunu nasıl söylersin, ben senin yüreğini gördüm...

DORA

Çok fazla kan var, çok fazla şiddet var. Tüm sevgilerini adalet uğruna harcayanların yüreklerinde aşka nasıl yer kalsın? Dimdik ayakta durur onlar, başlar hep yukarıda, gözler hep karşıda, tıpkı benim gibi bak. Bu gurur dolu yüreklerde aşkın ne işi olur söylesene? Aşk bu Yanek, bir

bakarsın başını eğivermiş usulca. Ama bizimkini nasıl eğsin, bizim boynumuzu kimse bükemez.

KALYAYEV

Ama biz halkımıza âşığız.

DORA

Âşığız, doğru söylüyorsun. Kökleri meçhul sonsuz bir aşkla seviyoruz, zavallı bir aşkla. Bir kerecik sokulamadan yanına, odalarımıza kapanıp fikirlerimizde yittikçe seviyoruz. Hiç düşündün mü ya onlar, o halk, onlar bizi seviyor mu acaba? Onların bizi sevip sevmediğini nereden bileceğiz? Hiç konuşmaz ki halk. Öyle bir susar ki, öyle bir susar ki...

KALYAYEV

Ama budur ya aşk, her şeyini vermektir, her şeyini feda etmektir karşılığı olmadığını bile bile.

DORA

Belki de. İçimdeki yangını çıkaran da bu karasevda ya zaten, bu saf neşe, bu yapayalnız neşe. Ama hani bazen, sorasım geliyor içimden aşk bu mudur diye sahiden, tek başına konuşmaktan ibaret midir diye, bir kerecik olsun bir yanıt alamaz mıyım diye. Hayal ediyorum bazen, nasıl bir şey biliyor musun; gökte güneş parlıyor, başlarımız yavaş yavaş düşüyor, gurur çekip gidiyor yürekten, kollarımız açılıyor. Ah! Yanek, bir saatçik olsun unutabilseydik şu dünyanın korkunç sefaletini, bir bırakabilseydik kendimizi boşluğa. Bir düşünsene, bir saatçik bencillik, sen de hayal edebiliyor musun bunu?

KALYAYEV

Evet Dora, bunun adı sevmek.

DORA

Evet bir tanem, nasıl da biliyorsun her şeyi, bunun adı sevmek. Biliyorsun ama tanıyor musun acaba? Adalete duyduğun aşkta sevgiye yer var mı?

Kalyayev susar.

Halkımızı böyle bir şefkatle, karşılık beklemeden mi seviyorsun, yoksa intikamın, isyanın ateşiyle mi? (*Kalyayev hâlâ susmaktadır.*) Gördün mü bak. (*Ona yaklaşır, güçsüz bir sesle*) Peki ya ben, bana karşı hissettiğin şey sevgi mi?

Kalyayev ona bakar.

KALYAYEV

(*Sessizliğin ardından*) Kimse benim sevdiğim gibi seve-meyecek seni.

DORA

Biliyorum. Ama herhangi biri gibi sevmek daha güzel değil mi?

KALYAYEV

Ben herhangi biri değilim. Her kimsem, onun gibi seviyorum seni.

DORA

Adaletten, örgütten de mi fazla seviyorsun beni?

KALYAYEV

Seni, örgütü, adaleti... ayıramam.

DORA

Evet ama bana bir cevap ver, yalvarırım cevap ver. Beni ıssızlığında, yalnız başınayken mi seviyorsun; şefkatle, bencillikle mi seviyorsun? Adaleti sağlayan değil de bozan ben olsaydım, yine de sever miydin beni?

KALYAYEV

Öyle olsaydın ve seni seviyor olsaydım, başka bir seni seviyor olurdum.

DORA

Cevap vermiyorsun. Evet ya da hayır, birini seç ve söyle, örgütte olmasaydım yine sever miydin beni?

KALYAYEV

Burada olmasan nerede olurdun?

DORA

Okula gittiğim zamanları hatırlıyorum. Hep gülerdim. Güzel bir kızdım o zamanlar. Sabahtan akşama kadar dolaşırdım, hayaller kurardım. Aklı bir karış havada, dünya umurunda olmayan beni sever miydin?

KALYAYEV

(*Tereddütlü, ardından kısık bir sesle*) Evet diyebilmek için neler vermezdim.

DORA

(*Haykırarak*) O zaman evet de bir tanem, yüreğinden geçeni söyle, doğru olduğuna inandığın neyse onu söyle. Adaletin, sefaletin, zincirlere vurulmuş halkın yüzüne baka baka söyle, evet de. Haydi durma, sana yalvarırım, evet de, çocukların çektiği ıstırabı, darağacında can verenleri, son nefeslerine kadar kırbaç yiyenleri unut ve...

KALYAYEV

Sus artık Dora.

DORA

Hayır. Bir kerecik olsun özgürce haykırmalı insanın yüreği. Bana seslenmeni bekliyorum, bana, Dora'ya, adaletsizliğin mahvettiği bu dünyanın ötesinden bana seslenmeni bekliyorum...

KALYAYEV

(*Şiddetle*) Sus. Yüreğimin seni haykırmadığı bir an bile yok. Ama vakit kalmadı, bu ellerin titrememesi gerekecek birazdan.

DORA

(*Şaşırmıştır.*) Birazdan mı? Doğru, unutuyordum, doğru... (*Ağlayarak, gülerek*) Tamam, her şey yolunda bir tanem. Kızma bana, konuşuyordum saçma sapan. Yorgunluktandır. Ben de evet diyemezdim. Ben de aynı aşkla seviyorum seni, adalete, zindandakilere duyduğum aşkla. Yanek, yazları hatırlıyor musun? Yok, hatırlamazsın, nereden hatırlayacaksın, artık hep kış. Biz bu dünyaya ait değiliz ki, biz adil olmayı seçtik. Yazın sıcağı ısıtmaz bizi, bize düşen kan, bize düşen soğuk ip. (*Arkasını dönerek*) Ah! Yazık adalete sevdalılara, yazık bize!

KALYAYEV

(*Umutsuzca ona bakar.*) Haklısın bize düşen bunlar, aşk bize gelmez. Ama gidip grandükü öldüreceğim ve huzura kavuşacağız işte o zaman, ikimiz de.

DORA

Bari ona kavuşalım! Ne zaman kavuşacağız huzura?

KALYAYEV

(*Bağırarak*) Yarın!

Annenkov ve Stepan girerler. Dora ve Kalyayev birbirlerinden uzaklaşırlar.

ANNENKOV

Yanek!

KALYAYEV

Geliyorum. (*Derin bir nefes alır.*) Nihayet, nihayet...

STEPAN

(*Ona yaklaşır.*) Elveda kardeşim, daima yanındayım.

KALYAYEV

Elveda Stepan. (*Dora'ya döner.*) Elveda Dora.

Dora ona yaklaşır. Mesafe kalmaz aralarında ama dokunmazlar birbirlerine.

DORA

Olmaz, elveda deme. Güle güle. Güle güle git bir tanem. Tekrar buluşacağız.

Ona bakar. Sessizlik.

KALYAYEV

Güle güle... Ben... Rusya'mız güzel günler görecek.

DORA

(*Gözyaşları içinde*) Güzel günler görecek.

Kalyayev bir ikonanın önünde haç çıkarır. Annenkov'la beraber çıkarlar.

Stepan pencerenin başına gider. Dora olduğu yerde kalır, gözü hâlâ kapıda.

STEPAN

Baksana şuna, dimdik yürüyor. Ona güvenmemekle haksızlık ettim. Heyecanı ters geldi bana galiba. Haç çıkardı gördün mü? İnançlı mıdır?

DORA

Kiliseye uğramaz.

STEPAN

Ama varmış demek inanç ruhunda. Bu olacak bizi ayrı düşüren. Yüreğim onunkinin yanında taştan sayılır, görmediğimi sanma. Ama biz Tanrı'ya inanmayanlar için adaletin bir damlasından bile vazgeçilemez, yoksa boğulur gideriz umutsuzlukta.

DORA

Adaletin kendisi umutsuzluk demek onun için.

STEPAN

Doğrudur, ruhu zayıf. Ama onun gücü bileğinde. Bileği, ruhundan çok daha kuvvetli. Dükü öldürecektir, şüphem yok. Böyle olması bizim için iyi, çok daha iyi. Yıkıp yakmak gerek bize. Neden bir şey söylemiyorsun? (*Ona uzun uzun bakar.*) Onu seviyor musun?

DORA

Sevmek zaman ister. Bizim adalete bile zamanımız yok ki.

STEPAN

Haklısın. Yapacak çok işimiz var; bu dünyayı yerle bir etmemiz lazım, taş üstünde taş kalmayıncaya kadar...

Sonra da... (*Pencereye bakar.*) Yerlerini aldılar galiba, gözden kayboldular.

DORA

Sonra da...

STEPAN

Birbirimizi sevmeye gelecek sıra.

DORA

Hayatta kalırsak.

STEPAN

Biz kalmazsak, ardımızdan gelenler sevdalanır birbirlerine. Aynı kapıya çıkar.

DORA

Stepan, "nefret" der misin?

STEPAN

Ne?

DORA

İki hececik, "nefret" haydi söyle.

STEPAN

Nefret.

DORA

Güzel söyledin. Yanek'in ağzına yakışmıyordu hiç.

STEPAN

(*Sessizliğin ardından, ona doğru yaklaşarak*) Gözünde üç kuruşluk değerimin olmadığının farkındayım. Peki, sen

emin misin beni hor görmekte gerçekten haklı olduğuna? (*Sessizlik, ardından giderek şiddetlenen bir sesle*) Hepiniz o beş para etmez aşkınız uğruna yaptıklarınızı haklı çıkarmaya çalışıyorsunuz. Ama benim yüreğimde sevgiye yer yok, ben nefrete batmışım boğazıma kadar, haklısın nefret ediyorum, insanlardan nefret ediyorum! Onların aşkı benim neyime? Üç yıl önce tanıdım ben onların aşkını, zindanda tanıdım. Unutmadım da, her an benimle onların aşkı. Ne bekliyorsun benden, yüreğimin sızlamasını mı, bombayı çarmıh gibi sırtlayıp taşımamı mı? Olmaz! Olmaz! Ben sandığından çok uzaklara gittim, çok fazla şey gördüm... Bak...

Gömleğini yırtıp parçalar, Dora afallar, kırbaç izlerini görmesiyle geri kaçar.

Bak şu izlere, bak! Onların aşkının izleri bunlar! Söyle şimdi, bir hiç miyim hâlâ gözünde?

Ona yaklaşır, boynuna sarılır.

DORA

Kim acıyı hiçten sayabilir? Ben seni de seviyorum.

STEPAN

(*Ona bakar, çok kısık sesle*) Affet beni Dora. (*Biraz zaman sonra, arkasını döner.*) Belki de yoruldum artık. Savaşla, acıyla, ihanetle, zindanla geçen onca yıl... ve elde kalan, bunlar. (*İzlerini gösterir.*) Sevecek gücü nereden bulurum ben? Yüreğimin gücü ancak nefret etmeye yeter artık. O da hiçbir şey hissetmeden nefes almaktan iyidir.

DORA

Evet, iyidir.

Ona bakar. Saat yediyi vurur.

STEPAN

(*Aniden döner.*) Grandük gelmek üzere...

Dora pencereye gider ve yüzünü cama yapıştırır. Uzun bir sessizlik. Sonra uzaklardan, arabanın sesi duyulur. Yaklaşır, gelir ve geçer.

STEPAN

Yalnızsa bu sefer...

Arabanın sesi iyice uzaklaşır. Korkunç bir patlama duyulur. Dora başı ellerinin arasında geri sıçrar. Uzun bir sessizlik.

STEPAN

Borya bombayı atmadı! Yanek başardı! O başardı! Yaşasın halk! Yaşasın zafer!

DORA

(*Gözyaşları içinde Stepan'ın kollarına atılarak*) Onu biz öldürdük! Biz öldürdük!.. Ben öldürdüm.

STEPAN

(*Bağırarak*) Kimi biz öldürdük? Yanek'i mi?

DORA

Grandükü.

PERDE

DÖRDÜNCÜ PERDE

Butırka Hapishanesi'nin Pugaçov Kulesi'nde bir hücre. Sabah vakti.

Perde kalktığında, Kalyayev hücresinde gözlerini kapıya dikmiş, bakmaktadır. Bir gardiyan ve peşinden elinde kovasıyla bir mahkûm içeri girerler.

GARDİYAN

Temizle. Çabuk bitir.

Gardiyan pencerenin önünde beklemeye koyulur.

Foka, Kalyayev'e bakmadan yerleri silmeye başlar. Sessizlik.

KALYAYEV

Adın nedir kardeşim?

FOKA

Foka.

KALYAYEV

Mahkûm musun?

FOKA

Neye benziyorum?

KALYAYEV

Ne yaptın?

FOKA

Adam öldürdüm.

KALYAYEV

Karnın mı açtı?

GARDİYAN

Bağırmadan konuş.

KALYAYEV

Ne?

GARDİYAN

Bağırmadan konuş. İki laf edin diye bir şey demiyorum, yasak aslında. Bağırmadan konuş konuşacaksan. Bak ihtiyara, nasıl öğrenmiş.

KALYAYEV

Aç mıydın?

FOKA

Yok. Susamıştım.

KALYAYEV

Sonra?

FOKA

Sonra baktım köşede bir tane balta. Kaptığım gibi kim

var, kim yok önüme çıkanı doğradım. Üç tane götürmüşüm diyorlar.

Kalyayev ona bakakalır.

FOKA

Ne oldu beyim, buraya kadar mıymış kardeşliğimiz? Soğudun mu benden?

KALYAYEV

Hayır. Ben de öldürdüm.

FOKA

Kaç tane?

KALYAYEV

Gerçekten öğrenmek istiyorsan söylerim kardeşim. Ama önce cevap ver bana, pişmansın değil mi yaptığına?

FOKA

Olmam mı! Yirmi seneyi dayadılar, hesap yüklü geldi. Pişman ediyor adamı.

KALYAYEV

Yirmi yıl. Yirmi üçümde girdim, saçlarımda aklarla çıkarım demek ancak.

FOKA

Dur bakalım daha! Belli mi olur, belki şansın yaver gider. Nerede görülmüş bizim yargıçların günü gününü tuttuğu? Daha dur bakalım evli mi çıkacak, bekâr mı çıkacak? Evliyse nasıl bir karıyla? Hem, sen bir beyzadesin. Biz garibanlara kestikleri tarifeden kesmiyorlar sizin cezaları. Az bir şeyle yırtarsın, dertlenme.

KALYAYEV

Sanmam. İstemem de üstelik. Yirmi yıl utanç içinde yaşamaya tahammül edemem.

FOKA

Utanç mı? Neyin utancı be? Aman neyse, beyzade değil misin işte, kafanda ne tilkiler dolanıyor kim bilir? Kaç tane öldürdün sen?

KALYAYEV

Bir.

FOKA

Bir mi? Ben de bir şey sandıydım.

KALYAYEV

Grandük Sergey'i öldürdüm.

FOKA

Grandükü mü öldürdün? Vay kimler düşmüş buralara vay! Beyzadelere bir haller olmuş demek görmeyeli! De bana bakayım, ciddi mi senin vaziyet?

KALYAYEV

Evet. Olması gerektiği gibi.

FOKA

Niyeymiş? Sarayda mı yaşıyordun sen? Kadın meselesi mi yoksa? Şu haline...

KALYAYEV

Ben sosyalistim.

GARDİYAN

Yavaş.

KALYAYEV

(*Daha yüksek sesle*) Ben devrimci sosyalistim!

FOKA

Sende de hikâye doluymuş ha. Desene sen bana, o dediğini olmasan ölür müydün? Usul usul otursaydın köşende de, dünyanın keyfini çıkarsaydın olmaz mıydı? Bak ne güzel, siz beyzadeler için yaratmışlar şu dünyayı.

KALYAYEV

Hayır, senin için yaratıldı bu dünya. Ama gırtlağına kadar sefalete battı, suça battı. Sefaletin azaldığı gün, suç da azalacak. Dünya özgür bir yer olsaydı, sen burada olmazdın.

FOKA

Özgürmüş, değilmiş orasını ben bilmem de insan duracağı yeri bilmeli, onu bilirim; fazla gelecekse son kadehi içmeyeceksin.

KALYAYEV

Doğrudur ama durduk yere içmiyor kimse, aşağılandığı için içiyor. Ama gün gelecek, kimse içkiye mahkûm olmayacak, olmayacak çünkü utanmak nedir bilmeyecek insanlar, ne beyzadeler ne garibanlar. Hepimiz kardeş olacağız ve adalet sayesinde yüreklerimiz billur gibi berrak olacak. Neden bahsettiğimi anlıyor musun?

FOKA

Anlamam mı? Tanrı'nın krallığından.

GARDİYAN

Yavaş.

KALYAYEV

Hayır kardeşim, unut onu. Tanrı'nın elinden bir şey gelmez. Bizim davamız adalet! (*Sessizlik.*) Anlamadın mı hâlâ? Peki Aziz Dimitri'nin hikâyesini bilir misin?

FOKA

Bilmem.

KALYAYEV

Bozkırda Tanrı'yla buluşacakmış Aziz Dimitri. Aceleyle yürürken buluşacakları yere doğru, arabasının tekerleği çamura saplanmış, bir köylü çıkmış karşısına. Aziz Dimitri yardım etmiş köylüye. Tekerlek ağır mı ağır, batak derin mi derinmiş. Bir saat uğraşmış çabalamış. Nihayet çıkarmayı başarmış tekerleği, sonra da koşmaya başlamış yetişmek için. Ama vardığında, Tanrı'nın yerinde yeller esiyormuş.

FOKA

Ee?

KALYAYEV

Bu dünyada çamura saplanmış o kadar fazla araba ve yardıma muhtaç o kadar fazla kardeşimiz var ki, bazılarımız hep geç kalmak zorunda.

Foka geriler.

KALYAYEV

Ne oldu?

GARDİYAN

Bağırmadan. Sen de elini çabuk tut ihtiyar.

FOKA

Yok, iş var bu işte. Kurt düşürdün içime sen benim. Sırf öyle araba, aziz masalı anlatmak için kendini kodese atmaz kimse. Sonra, bir şey daha var...

Gardiyan gülmeye başlar.

KALYAYEV

(*Ona bakarak*) Neymiş o?

FOKA

Grandükleri öldürenleri ne yaparlar?

KALYAYEV

Asarlar.

FOKA

Aman!

Kaçarcasına uzaklaşır, gardiyan kahkahalarla gülmeye başlar.

KALYAYEV

Gitme. Ne yaptırın ben sana?

FOKA

Sen bana bir şey yapmadın. Beyzadesin ama gene de seni kandırmak istemem. Konuşuyoruz, dertleşiyoruz falan ama asılmana karar verirlerse hiç iyi olmaz.

KALYAYEV

Neden?

GARDİYAN

(*Gülerek*) Hadisene ihtiyar, cevap ver adama...

FOKA

Çünkü benimle kardeşinmişim gibi konuşamazsın. Darağacına çıkanları ben asarım burada.

KALYAYEV

Mahkûm değil misin sen?

FOKA

Mahkûmum. Mahkûmum da, yapar mısın dediler bu işi, ben de yaparım dedim; astığım adam başına cezamdan bir sene düşecekler. Güzel anlaşma.

KALYAYEV

Suçlarının bağışlanması için yenilerini mi işletiyorlar sana?

FOKA

Öyle deme, suçtan sayılmaz ki bunlar; onlar emrediyor, ben yapıyorum. Onlara göre hava hoş zaten. Ama sana bir şey diyeyim mi, bunlar Hıristiyan falan değil bana sorarsan.

KALYAYEV

Kaç defa yaptın peki?

FOKA

İki.

Kalyayev geri çekilir. Kapıya yaklaşırlar, gardiyan Foka'yı iteler.

KALYAYEV

Bir cellatsın sen!

FOKA

(*Kapının ağzında*) Beğenemedin mi beyim, ya sen nesin?

Çıkar. Ayak sesleri, birilerinin emir verdiği duyulur. Gardiyanla beraber Skuratov içeri girer, çok şık giyimlidir.

SKURATOV

Bizi yalnız bırak. Merhabalar. Beni tanımıyorsunuz yanılmıyorsam. Ama ben sizi tanıyorum. (*Güler.*) Benimki de laf, sizi tanımayan mı kaldı canım? (*Ona bakar.*) Müsaade ederseniz kendimi tanıtabilir miyim? (*Kalyayev susuyordur.*) Canınız konuşmak istemiyor sanırım. Anlıyorum. Hücre yüzünden olacak. Hak veririm, hücrede sekiz gün, kolay değil. Bakın ama bugün bu inzivadan kurtarıyoruz sizi, ziyaretçileriniz yolda. Zaten, bendeniz de bu sebepten ötürü buradayım. Foka'yı da ben gönderdim az önce. Nasıl buldunuz kendisini, eşsiz bir adam öyle değil mi? İyi anlaşacağınıza kanaat getirdim. Memnun kaldınız mı? Sekiz gün sonra insan yüzü görmek fena olmasa gerek?

KALYAYEV

Gördüğün yüze bağlı.

SKURATOV

Güzel cevap, gayet yerinde. Ne istediğini bilen birisiniz. (*Bir süre sonra*) Yanlış anladıysam lütfen bağışlayın; fakat yüzüm pek hoşunuza gitmedi sanırım?

KALYAYEV

Doğru anlamışsınız.

SKURATOV

Hakikaten kalbimi kırıyorsunuz. Ama hata sizde değil elbet. Işıklandırma tam anlamıyla rezalet. Hem yerin dibinde kim kime hoş görünebilir ki canım? Beni de hiç tanımıyorsunuz ayrıca. Birinin daha suratını görünce midesi bulanır bazen insanın ama sonra yüreğini tanıyınca...

KALYAYEV

Yeter! Kimsiniz?

SKURATOV

Skuratov, polis teşkilatı müdürü.

KALYAYEV

Bir uşak.

SKURATOV

Emrinizdeyim. Fakat yerinizde olsam, kibrimi biraz kendime saklardım. Neyse, bunu zamanla kendiniz de idrak edersiniz muhakkak. En başta herkes adaletten yanadır, herkes ister ama çok geçmeden anlar ki, polissiz de olmuyormuş. Uzun lafın kısası, benim hiç korkum yoktur gerçeklerden, doğrusu neyse söylerim, sizinle de açık konuşacağım: Şahsınız ilgimi çekti ve bağışlanmanızı sağlayabilecek bazı teklifler sunmak için teşrif ettim.

KALYAYEV

Neyin bağışlanması?

SKURATOV

Neyin bağışlanması da ne demek? Hayatınızın elbette.

KALYAYEV

Sizden bunu talep eden mi oldu?

SKURATOV

İnsan hayat talep edemez azizim. Hayat, insana bağışlanır. Siz hiç kimseyi bağışlamadınız mı? (*Bir süre sonra*) Bir düşünün bakalım.

KALYAYEV

İlk ve son kez söylüyorum, affınızı istemiyorum.

SKURATOV

Dinleyin bari hiç olmazsa. Düşmanınız değilim ben sizin... Kabul, şartlar öyle gerektiriyor olabilir lakin değilim. Fikirlerinize hak verdiğimi de itiraf etmeliyim... Elbette şu cinayeti saymazsak.

KALYAYEV

Yüzüme karşı o kelimeyi kullanmanızı yasaklıyorum.

SKURATOV

(O*na bakarak*) Ah! Sinirlerimiz biraz gerilmiş galiba? (*Bir süre sonra*) Tüm içtenliğimle söylüyorum, size yardım etmek istiyorum.

KALYAYEV

Yardım mı? Ben borcum olanı ödemeye hazırım. Ama bu yılışık tavırlarınıza tahammül etmek zorunda değilim. Rahat bırakın beni.

SKURATOV

Hakkınızdaki suçlamalar...

KALYAYEV

Ödeşiriz.

SKURATOV

Anlayamadım?

KALYAYEV

Ödeşiriz dedim. Ben bir savaş tutsağıyım, adi bir suçlu değil.

SKURATOV

Siz nasıl uygun görürseniz. Ama gelin kabul edin, ufak bir hasar da bıraktınız ardınızda. Grandükmüş, politikaymış falan değil benim meselem, yok canım, bunlardan bahsetmiyorum ben. Benim derdim şu ki, bir adam öldü neticede. Hem de bir görseniz, ne öldü ama!

KALYAYEV

Ben o bombayı bir insana değil, sizin zorba düzeninize fırlattım.

SKURATOV

Elbette, elbette. Öyledir de, olan adama oldu hani. Gerçi kafasına taktığını falan zannetmiyorum sevgili dostum zira cesedini bulduğumuzda kafasının yerinde yeller esiyordu. Tahayyül edebiliyor musunuz, koskoca kafa, kayıp! Hani gerisi yerinde olsa neyse diyeceğim fakat bula bula bir kolunu bulabildik bir de bacağından bir tarafları.

KALYAYEV

Ben, aldığımız kararın gereğini yerine getirdim.

SKURATOV

Doğrudur, doğrudur. Sizi bundan dolayı suçlayacak de-

ğilim. Hem karar dediğimiz nedir ki öyle değil mi? Hakkında sabaha kadar gevezelik edebileceğimiz bir kavram alt tarafı. Sizin suçlandığınız... yok yok geri aldım, bu tabirden pek hoşlanmıyorsunuz... Şöyle diyelim; elimizde acemice gerçekleştirilmiş bir eylem var, karman çorman bir iş; ama gelin görün ki sonuçları ayan beyan ortada. Bakabilenler kendi gözleriyle gördü bu sonuçları. Dilerseniz grandüşese bir sorun bakalım. Velhasıl diyeceğim, biraz kanlı oldu sanki... Epey bir kanlı oldu.

KALYAYEV

Kesin sesinizi.

SKURATOV

Pekâlâ. Fakat müsaade edin son bir şey söyleyeyim; aldığınız karardan bahsetmek istemiyorsanız, hem kararı alan hem kararın gereğini yerine getiren tek merci partidir ve grandükün canını alan bir bomba değil, bir fikirdir diyorsanız, bağışlanmaya elbette ihtiyacınız yok demektir. Orası tamam ama gelin biraz da gerçeklere bakalım; varsayalım grandükün kafasını tek bir kişi uçurmuş olsun, siz uçurmuş olun. O vakit işler değişir öyle değil mi? O vakit bağışlanmaya ihtiyaç duyarsınız. İşte yine o vakit, benim size yardımım dokunabilir. Size yardım etmek istiyorum, tüm kalbimle, lütfen inanın buna. (*Gülümser.*) Ne yaparsınız işte, şu fikirlere ezelden beri bir türlü içim ısınmadı, benim olayım insanlardır azizim, bakın onlar ilgimi çeker işte.

KALYAYEV

(*Haykırarak*) Benim insanlığım, sizden de, efendilerinizden de yücedir! Beni öldürebilirsiniz ama yargılamaya gücünüz yetmez. Amacınızı gayet iyi anlıyorum. Zayıf bir noktamı yokluyorsunuz, aklınız sıra utanca, pişman-

lığa, gözyaşına boğacaksınız beni. Ama eliniz boş kalacak. Benim ne olduğum sizi bağlamaz. Sizi bizimle yalnız nefretimiz bağlar, benim ve kardeşlerimin nefreti. Nefretimiz hizmetinizdedir.

SKURATOV

Nefret mi? Buyurun bir fikir daha. Bakın ben size fikirde kalmayan bir şey söyleyeyim mi: cinayet. Ve doğurduğu neticeler tabiatıyla. Pişman olmak ve cezalandırılmak, kastettiğim şeyler bunlar. Dünyanın merkezinde bunlar vardır işte. Ben de bu yüzden polis oldum ya, dünyanın merkezinde olmak için. Her neyse, kendimden bahsetmem de hoşunuza gitmez şimdi sizin. (*Bir süre sonra, usulca yaklaşarak*) Uzun lafın kısası demek istediğim şu, grandükün uçan kafasını unutmuş gibi davranmanız beyhude bir çaba olmanın ötesine geçmez. Bunun elbet siz de farkına varacaksınız ve o vakit geldiğinde fikirlerinizin hiçbir işinize yaramayacağını da anlayacaksınız. Utanacaksınız mesela, yaptıklarınızdan hep gurur duyacağınızı zannediyorsunuz lakin utanacaksınız. İşte içinizde o utanç alevi yükselmeye başladığı andan itibaren hayatta kalmak isteyeceksiniz, yaptığınız hataları telafi edebilmek için bu hayatta biraz daha kalmak. Şimdi önemli olan bir karar vermeniz, hayatta kalmak istiyor musunuz, istemiyor musunuz?

KALYAYEV

Ya istersem?

SKURATOV

Affedileceksiniz, hem siz hem de yoldaşlarınız.

KALYAYEV

Onları da mı yakaladınız?

SKURATOV

Hayır. Henüz değil. Siz hayatta kalmaya karar verirseniz, yakalayacağız.

KALYAYEV

Doğru mu anlıyorum?

SKURATOV

Haydi ama yapmayın, darılmayın hemen. Bir düşünün önce. Siz bir davaya gönül vermişsiniz, elbette yoldaşlarınızı ele vermeniz beklenemez sizden. Ama gelin bir de başka bir taraftan bakın, bir kere de gerçekleri görün, onlara yardım etmiş olacaksınız işin aslında. Onları yepyeni sıkıntılarla boğuşmaktan kurtarmış olacaksınız, darağacından indirmiş olacaksınız. Üstüne üstlük, nihayet huzura kavuşacak yüreğiniz. Bana sorarsanız, bu fırsat kaçmaz.

Kalyayev susar.

SKURATOV

Cevabınızı bekliyorum?

KALYAYEV

Biraz sabredin, kardeşlerim cevabını verecekler.

SKURATOV

Bir cinayet daha! Anlaşıldı, yazınız böyle yazılmış demek. Pekâlâ, benden buraya kadar. Kalbim kırık ayrılıyorum yanınızdan. En azından fikirlerinize sımsıkı bağlı olduğunuzu görmüş oldum. Sizi onlardan ayırmam mümkün değil.

KALYAYEV

Beni kardeşlerimden ayıramazsınız.

SKURATOV

Hoşça kalın. (*Tam çıkacakken geri döner.*) Ha aklıma gelmişken, neden grandüşesle yeğenlerini de öldürmediniz, neden istemediniz?

KALYAYEV

Kim söyledi istemediğimizi?

SKURATOV

Muhbiriniz bir size çalışmıyordu ya, bize de çalışıyordu. Gerçi kaytarıyordu biraz ama neyse şimdi... rica edeceğim, neden onlara dokunmadınız?

KALYAYEV

Bu sizi ilgilendirmez.

SKURATOV

(*Gülerek*) Öyle mi sanıyorsunuz? O halde sizin yerinize kendim cevap vereyim kendi soruma. Bir fikir, bir grandükü pekâlâ öldürebilir fakat çocukları öldürecek gücü kolay kolay bulamaz bileğinde. Bunu kendiniz de tecrübe etmiş olacaksınız. Eh peki madem durum bu, şöyle bir soru hiç takılmıyor mu sizin aklınıza: Çocukları bile öldürmekten âciz olan bir fikir, nasıl olur da bir grandükü öldürmeye layık görür kendini?

Kalyayev konuşacak gibi olur.

SKURATOV

Durun durun! Lütfen bana cevap vermeyin, bana değil, bilhassa rica ediyorum bunu sizden! Cevabınızı grandüşese verirsiniz.

KALYAYEV

Grandüşese mi?

SKURATOV

Evet, sizi görmek istiyor kendisi. Yanınıza uğramamın bir sebebi de böyle bir görüşmenin mümkün olup olamayacağını tetkik etmekti. Olmaması için hiçbir neden göremiyorum açıkçası. Hatta benden söylemesi, asıl siz kendinize dikkat edin, fikirlerinize aman mukayyet olun. Grandüşes iyi bir Hıristiyandır. İnsanın içini, dışından iyi bilir manasında söylüyorum.

Güler.

KALYAYEV

Onu görmek istemiyorum.

SKURATOV

Üzgünüm, o çok istiyor. Hem yapmayın canım, o kadarcık da borcunuz olsun artık kadıncağıza. Ha bir de unutmadan, kocasının ölümünden sonra kafayı biraz oynattığı söyleniyor. Açıkçası, bir dediğini iki etmeye bizim hiç niyetimiz yok. (*Eşikte*) Fikrinizi değiştirecek olursanız, teklifim aklınızda olsun. Yine uğrayacağım yanınıza. (*Bir süre sonra, dinler.*) İşte geliyor. Sizin de keyfinize diyecek yok, polis bir yandan, kilise bir yandan, resmen şımartıyoruz sizi. Gerçi bunlar da bir elmanın iki yarısı. Şu zindanlar olmasa, vay o Tanrı'nın haline! Bir başına geçer mi öyle ömür!

Çıkar. Ayak sesleri ve emirler duyulur.

Grandüşes içeri girer, durgun ve suskundur.

Kapı açık bırakılır.

KALYAYEV

Ne istiyorsunuz?

GRANDÜŞES

(*Yüzünü açarak*) Bak.

Kalyayev susar.

GRANDÜŞES

Bir insan ölürken çok şey götürüyor yanında.

KALYAYEV

Bilirim.

GRANDÜŞES

(*Derinden, kısık bir sesle*) Katiller nereden bilir ki? Bilseler, nasıl kıyarlar bir cana?

Sessizlik.

KALYAYEV

İstediğiniz oldu, yüzünüze baktım. Şimdi yalnız kalmak istiyorum.

GRANDÜŞES

Hayır. Benim de sana bakmam gerek.

Kalyayev geri çekilir.

(*Oturur, bitkindir.*) Ben yalnız kalamıyorum artık. Eskiden bir acı çökünce yüreğime, hemen anlardı bir derdim olduğunu. Yalan değil, acı çekmek bile güzel gelirdi o yüzden. Şimdi... olmuyor, yalnız kalmaya dayanamıyorum artık, susmaya... susmasam kiminle konuşacağım?

Nereden bilecek başkaları? Onlar üzülmüş gibi yapmayı bilirler ancak. Üzülüyorlardır da belki sahiden, bir saat, bilemedin iki. Sonra masanın başına, oradan yatağa. Uyumak asıl... halimiz aynıdır diye düşündüm. Senin de gözüne uyku girmiyordur, eminim girmiyordur. Hem bir katilden başka oturup kiminle konuşurum cinayetten?

KALYAYEV

Hangi cinayet? Adalet yerini buldu, bunun dışında bir şey hatırlamıyorum.

GRANDÜŞES

Aynı ses! Aynı onun sesi çıkıyor ağzından. Hayret, nasıl da aynı ses çıkıyor adaletten bahsedecekleri vakit bütün erkeklerin ağzından. "Doğrusu bu" böyle demeye görsün, sesimizi keser otururduk yerimize. Öyle derdi ya hep, kim bilir yanılıyordu belki de. Belki sen de...

KALYAYEV

Rus halkını yüzyıllardır kemiren adaletsizliğin insan suretine bürünmüş haliydi o. Halkına çektirdiklerinin bedeli, daha fazla imtiyaz kazanmak oldu ancak. Ama varsın ben yanılıyor olayım, benim ödeyeceğim bedel ortada, zindan ve ölüm.

GRANDÜŞES

Evet, acı çekiyorsun. Ama o gitti, öldürdün sen onu.

KALYAYEV

Farkına bile varmadı. Bir şey yok öyle ölmekte.

GRANDÜŞES

Bir şey yok mu? (*Daha alçak bir sesle*) Haklısın. Seni alıp götürmüşler hemen oradan. Nutuk atıyormuşsun, polis-

ler sarıvermiş etrafını. Anlıyorum. Senin adına sevindim. Ben oradaydım ama birkaç saniye sonra vardım oraya. Ben gördüm. Bir sedye buldum sonra, elime geçeni yığdım üstüne, ne bulursam. Ne çok kan vardı! (*Bir süre sonra*) Bembeyaz bir elbise vardı üstümde...

KALYAYEV

Susun.

GRANDÜŞES

Neden? Sana gerçekleri anlatıyorum. Ölmeden iki saat önce ne yapıyordu biliyor musun? Uyuyordu. Koltuğunda, ayaklarını sandalyeye uzatmış... her zamanki gibi. O uyuyordu ve sen, sen onu bekliyordun, o zalim akşamda bekliyordun... (*Ağlar.*) Bana yardım et şimdi.

Kalyayev geri çekilir, sert bir ifade vardır yüzünde.

GRANDÜŞES

Daha gençsin. Yüreğinde kötülük olamaz.

KALYAYEV

Genç olmaya vaktim olmadı benim.

GRANDÜŞES

Ne diye bu taşa dönmek çabası? Hiç merhametin yok mu kendine?

KALYAYEV

Yok.

GRANDÜŞES

Yazık ediyorsun. Su serpilirdi yarana. Kendimden başka kimseye yetecek merhamet kalmadı benim yüreğimde.

(*Bir süre sonra*) Hastayım. Bırakmamalıydın beni burada, benim de canımı almalıydın.

KALYAYEV

Sizinkini değil, yanınızdaki çocukların canını almak istemedim.

GRANDÜŞES

Biliyorum. Hiç de sevmem onları. (*Bir süre sonra*) Grandükün yeğenleridir onlar. Onlar da suçlu değiller miydi amcaları kadar?

KALYAYEV

Hayır.

GRANDÜŞES

Nereden biliyorsun, tanıyor musun onları? Kız olamın yüreği kapkaradır. Kendi sadakasını bile kendi götürüp vermez yoksullara. Onlara dokunmaktan iğrenir. Canını aldığın adamdan daha mı adildir o kız zannediyorsun? Değildir. Grandük hiç olmazsa severdi köylüleri. Aynı masada oturup içerdi onlarla. Ve sen onu öldürdün. Sen de adil değilmişsin demek. Ne ıssız şu dünya.

KALYAYEV

Boşuna uğraşmaym. Gücümü tüketmeye, umudumu kırmaya çalışıyorsunuz ama başaramayacaksınız. Gidin buradan.

GRANDÜŞES

Benimle dua etmek ister misin, günah çıkarmak... Yalnızlığımızdan kurtuluruz birlikte.

KALYAYEV

Bırakın ölmeye hazırlanayım. Eğer şimdi ölmezsem, asıl o zaman bir katil olurum.

GRANDÜŞES

(*Birden doğrulur.*) Ölmek mi? Ölmek mi istiyorsun sen? Olmaz. Olmaz. (*Telaşlı hareketlerle Kalyayev'e doğru yaklaşır.*) Sen yaşamalısın ve bir katil olduğunu kabul etmelisin. Sen değil miydin onun canını alan? Tanrı seni de bağışlayacaktır.

KALYAYEV

Hangi Tanrı, benimki mi, sizinki mi?

GRANDÜŞES

Kutsal kilisemizin Tanrısı.

KALYAYEV

Onun burada işi yok.

GRANDÜŞES

Ama kilisemizin efendisi de zindanı gördü, o da bilir zindan neye benzer.

KALYAYEV

Mazide kaldı o günler. Üstelik sizin o kutsal kiliseniz, efendisinin mirasını işine geldiği gibi yağmalamaktan da geri kalmadı.

GRANDÜŞES

İşine geldiği gibi mi? Ne demek istiyorsun?

KALYAYEV

Bağışlamak kudretini kendine layık gördü, bizlere de erdem yolundan sapmamayı lütfetti.

GRANDÜŞES

Bizler dediğin kim?

KALYAYEV

(*Bağırarak*) Darağacında sallandırdıklarınız!

Sessizlik.

GRANDÜŞES

(*Yavaşça*) Ben sizin düşmanınız değilim.

KALYAYEV

(*Umutsuzca*) Öylesiniz, sizin soyunuzdan, sizin sınıfınızdan olan herkes bizim düşmanımız. Bir katil olmaktan daha aşağılık bir şey varsa, o da bir başkasının canını dahi yakamayacak bir insandan bir katil yaratmaktır. Bakın bana. Size yemin ederim, ben katil olmak için gelmedim bu dünyaya.

GRANDÜŞES

Düşmanınmışım gibi konuşma benimle. Bak işte. (*Kapıyı içeriden kapatır.*) Sana teslim ediyorum kendimi. (*Ağlar.*) Bizi birbirimizden ayıran yalnızca kan. Ama bu ıstırabı yaşarken bile Tanrı'nın merhametinde buluşmamız mümkün. Gel, hiç olmazsa dua et benimle birlikte.

KALYAYEV

Hayır. (*Ona yaklaşır.*) Bilin ki size karşı yüreğimin beslediği yegâne duygu merhamettir ve size baktıkça canım daha çok yanıyor. Şimdi anlayacaksınız beni çünkü sizden bir şey saklamayacağım. Ben Tanrı'nın bir yerlerde beni kucaklamak için beklediğine inanmıyorum. Ama son nefesimi verirken beni düşündüklerini bildiğim sevdiklerimle, kardeşlerimle söz verdiğimiz gibi yeniden buluşacağız. Dua etmek, onlara ihanet etmek olur.

GRANDÜŞES

Ne demek istiyorsun?

KALYAYEV

(*Heyecanla*) Hiç, mutlu olacağım demek istiyorum, o kadar. Uzun sürecek bir mücadele uzamyor önümde, ayakta kalmam gerekecek ve kalacağım. Ve gün gelecek hüküm verildiğinde, infaz için her şey hazır olduğunda, beni o sehpanın üstüne çıkardıklarında, hepinize, bu kokuşmuş dünyanıza sırtımı döneceğim ve kendimi, bütün bedenimi dolduran aşka bırakacağım.

GRANDÜŞES

Tanrı'dan uzakta aşk yoktur.

KALYAYEV

Vardır. Ölümlülerin aşkı vardır.

GRANDÜŞES

Ölümlüler kıymetsizdir. Yok olup gitmekten ya da bağışlanmaktan başka ne işe yararlar?

KALYAYEV

Yanı başlarında ölmeye.

GRANDÜŞES

İnsan tek başına ölür. O tek başına öldü.

KALYAYEV

(*Umutsuzca*) Yanı başlarında ölmeye layıktırlar! Sevdalılar için ebediyette kavuşmanın baş başa ölmekten başka yolu yoktur. Ama adaletsizlik ayırır insanları, utanç ayırır, acı ayırır, kötülük ayırır, suç ayırır. Bir ıstıraptır yaşamak çünkü yaşamak da ayırır...

GRANDÜŞES

Tanrı birleştirir.

KALYAYEV

Bu dünyada değil. Ben bu topraklarda buluşacağım sevdiklerimle.

GRANDÜŞES

Köpekler gibi aranacaksın demek, burunları yerde koklayıp dururlar toprağı, boş yere aranıp dururlar.

KALYAYEV

(*Pencereye doğru döner.*) Hangimiz haklıyız yakında öğrenmiş olacağım. (*Bir süre sonra*) Hayal etmeye çalışın; iki insan, iki ölümlü, bütün zevklere sırtlarını dönmüşler, acılarında boğulurken sevecek yalnız birbirlerini bulabilmişler ve paylaştıkları o acılardan başka bir yer tanımamışlar bir araya gelebilecek. (*Ona bakar.*) Sonsuzlukta buluşmuş olmazlar mı aynı ipin ucunda birleştiğinde boyunları?

GRANDÜŞES

Bu nasıl korkunç bir aşk böyle?

KALYAYEV

Siz ve sizin gibiler bundan başkasını tanımamıza izin vermediniz ki.

GRANDÜŞES

Ben de seviyordum, o canını aldığın adamı seviyordum.

KALYAYEV

Buna inanıyorum. Bu yüzden sizin de, sizin gibilerin de bana yapmış olduklarınızı bağışlıyorum. (*Bir süre sonra*) Şimdi yalnız bırakın beni.

Uzun bir sessizlik.

GRANDÜŞES

(*Doğrularak*) Bırakacağım. Buraya seni Tanrı'yla buluşturmak için gelmişim meğer, şimdi farkına varıyorum. Sense hem kendinin yargıcı olmak istiyorsun hem kendini bağışlamak. Ama buna gücün yetmez. Buna Tanrı'nın gücü yeter ancak, eğer hayatta kalırsan. Bağışlanmanı talep edeceğim.

KALYAYEV

Hayır, yalvarırım sakın yapmayın bunu. Bırakın öleyim, yoksa son nefesime kadar nefret ederim sizden.

GRANDÜŞES

(*Eşikte*) Bağışlanmanı isteyeceğim, hem insanlardan hem Tanrı'dan.

KALYAYEV

Hayır, bunu yapamazsınız, hayır!

Kapıya doğru koşar ama karşısına Skuratov çıkar. Kalyayev geri çekilir, gözlerini kapatır. Sessizlik. Yeniden gözünü açıp Skuratov'a bakar.

KALYAYEV

Ben de sizi görmek istiyordum.

SKURATOV

Bakın buna çok sevindim. Nasıl yardımcı olabilirim size?

KALYAYEV

Aşağılamak istemiştim biraz daha.

SKURATOV

Çok yazık. Teklifimin yanıtını alırım sanmıştım.

KALYAYEV

Aldınız işte.

SKURATOV

(*Farklı bir ses tonuyla*) Hayır, henüz almadım. Kulağınızı iyi açın. Grandüşesle görüşmenizi bizzat ayarladım, bu görüşmenin yarınki gazetelerde yer bulmasını bilhassa istiyorum. Konuştuklarınız kelimesi kelimesine yayımlanacak... Elbette bir-iki cümleyi elden geçirmemiz gerekecek. Pişman olduğunuzu itiraf ettiğinizi yazacak gazeteler. Yoldaşlarınız onlara ihanet ettiğinizi düşünecekler.

KALYAYEV

(*Sükûnetle*) Buna asla inanmazlar.

SKURATOV

Siz tüm bildiklerinizi bizimle paylaşmadan, matbaalara dur emri vermeyeceğim. Karar vermek için önünüzde uzun bir gece var.

Kapıya doğru gider.

KALYAYEV

(*Bağırarak*) Asla inanmazlar!

SKURATOV

(*Dönerek*) Niye inanmasınlar? Onlar hiç mi günah işlemedi?

KALYAYEV

Yüreklerindeki sevdayı bilmiyorsunuz.

SKURATOV

Orasında haklısınız. Fakat benim de iyi bildiğim bir şey var: İnsan bütün bir gece, sabaha kadar inandıramaz kendini kardeşliğe, an gelir, zayıf düşer. Bakın ben de o ânı bekliyorum işte. (*Kapıyı kapatıp sırtını kapıya yaslar.*) Lütfen acele etmeyin. Sabırlıyımdır.

Yüz yüze kalırlar.

PERDE

BEŞİNCİ PERDE

Öncekilere benzer bir başka hücre evi. Bir hafta sonrası. Gece.

Sessizlik. Dora dönüp durmaktadır odada.

ANNENKOV

Dinlen biraz Dora.

DORA

Üşüyorum.

ANNENKOV

Uzan şuraya, gel. Üzerini ört.

DORA

(*Yürümeye devam ederek*) Gece daha uzun. Nasıl üşüyorum Borya.

Kapı vurulur. Önce bir, sonra iki defa.

Annenkov gider kapıyı açar. Stepan ve Voynov içeri girerler, Voynov Dora'ya yaklaşıp onu öper. Dora da kollarıyla sarar onu.

DORA

Aleksis!

STEPAN

Orlov'un söylediğine göre bu gece olabilirmiş. İzinde olan subaylar bile geri çağrılmış. Orlov da orada olabilecek bu sayede.

ANNENKOV

Nerede buluşacaksınız?

STEPAN

Bizi bekleyecek, Voynov'la beni, Sofiskaya Caddesi'ndeki restoranda.

DORA

(*Koltuğa çöker kalır.*) Bu akşammış Borya.

ANNENKOV

Daha bitmiş bir şey yok, çarın kararına göre değişir.

STEPAN

Yanek af dilediyse, değişir.

DORA

O af dilemedi.

STEPAN

Af dilemediyse ne diye görüştü grandüşesle? Pişman olduğunu söylemiş, herkesin dilinde. Nereden bileceğiz doğrusunu?

DORA

Mahkemede neler söylediğini, bize neler yazdığını bili-

yoruz. Yanek pişmandı, doğru ama zorbalığa meydan okuyacak bir tanecik cana sahip olduğu için pişmandı, kendisi değil miydi böyle söyleyen? Bunları söyleyen bir adam af dileyebilir mi, pişman olabilir mi? Hayır, o ölmek istiyordu ve bundan vazgeçmedi. Yaptıklarını kimse inkâr edemez.

STEPAN

Grandüşesle görüşmesi bir hataydı.

DORA

Bunun kararını vermek yalnız ona düşer.

STEPAN

Kurallarımız var ve bu kurallara göre onunla görüşmemesi gerekiyordu.

DORA

Bizim tek bir kuralımız var; o da öldürmek, o kadar. O artık özgür, nihayet özgür.

STEPAN

Henüz değil.

DORA

Artık özgür. Uzansa dokunacak kadar yakın ölüme, istediğini yapmakta özgür artık. Ölecek çünkü, ölecek, mutlu olsanıza siz de!

ANNENKOV

Dora!

DORA

Ama olmalısınız. Eğer bağışlanırsa onlar kazanacak! Gran-

düşesin dedikleri doğru çıkmış olacak, af dilemiş, bize ihanet etmiş olacak, haklı çıkmış olacaksınız. Ama ölürse; ancak ölürse ona gerçekten inanacaksınız, onu sevmeye devam edeceksiniz. (*Onlara bakar.*) Bedeli ağırmış sizin sevginizin.

VOYNOV

(*Ona doğru yaklaşır.*) Yapma Dora. Onun yüreğinden asla şüphe etmedik.

DORA

(*Odada dolaşmaya başlar.*) Etmediniz... Belki de... affedin beni. Hem artık ne önemi var! Bu gece öğreneceğiz işte... Ah! Zavallı Aleksis, sen ne diye döndün buraya?

VOYNOV

(*Dora'nın yanına gelir.*) Onun yerini almaya geldim. Duruşmada söylediklerini okurken gurur duydum onunla, ağladım. "Kanla ve gözyaşıyla dolu bu dünyaya karşı, direnişimde en kuvvetli adımımı ölümümle atacağım," diyordu, titriyordum her kelimesini okurken.

DORA

Kanla ve gözyaşıyla dolu... Doğru, böyle söyledi.

VOYNOV

Söyledi Dora, söyledi... Ah, o yüreğindeki cesaret! Hele o sonunda kopardığı çığlık: "İnsanoğlunun vahşete karşı başkaldırısının doruklarına ulaşabilmişsem eğer, varsın ölüm taçlandırsın eserimi ülkümüzün saflığıyla." Okuduğum gibi yanınıza koştum.

DORA

(*Yüzünü elleri arasına saklayarak*) Hep o saflığın hayalini kurardı, hep. Ama başına yakışır mı o korkunç taç!

VOYNOV

Ağlama Dora. Hiçbirimizin ağlamamasını istemişti. Ah! Şimdi öyle iyi anlıyorum ki onu. Yüreğinden asla şüphe etmem. Çok acı çektim çünkü bir korkakmışım meğer. Sonra, Tiflis'te o bombayı fırlattım. Yanek'le bir olduk artık biz. Hükmü öğrendiğim anda kararımı verdim: Gerektiğinde yanında olamadım ama şimdi olacağım, onun yerini ben alacağım.

DORA

Bu gece kim alabilir ki onu yerini! O tek başına Aleksis.

VOYNOV

Onun varlığı bile bize destek oldu Dora, biz de şimdi hiç olmazsa gurur duyarak ona destek olmalıyız. Ağlama.

DORA

Bak. Yaş yok benim gözlerimde. Ama gurur... Ah hayır! Hayır, gurur duymak yasak artık bana!

STEPAN

Dora, beni yanlış anlama. Yanek'in yaşamasından başka bir dileğim yok. Onun gibi adamlara hepimizin ihtiyacı var.

DORA

Ama o bunu dilemiyor ki. Ve biz de, onun ölmesini dilemeliyiz.

ANNENKOV

Sen aklını kaçırmışsın.

DORA

Ölmesini dilemeliyiz onun. Ben onun yüreğini biliyorum. Huzura kavuşmasının başka yolu yok. Ah evet ölsün! Ölsün! (*Daha alçak bir sesle*) Çabuk ölsün, çabuk.

STEPAN

Ben çıkıyorum Borya. Gel benimle Aleksis. Orlov bekliyordur bizi.

ANNEKOV

Haklısın, fazla gecikmeyin.

Stepan ve Voynov kapıya doğru giderler. Stepan, Dora'ya bakarak.

STEPAN

Her şeyi öğreneceğiz. Ona göz kulak ol.

Dora pencerenin önündedir. Annenkov ona bakar.

DORA

Ölüm! Darağacı! Sonra gene ölüm! Ah! Borya!

ANNENKOV

Gene ölüm kardeşim. Ama başka yolu yok.

DORA

Sakın, sakın böyle söyleme. Sonu yalnız ölüme çıkıyorsa doğru yolda nasıl yürüyor oluruz? Doğru yolun sonu hayata çıkar, güneşe çıkar. İliklerine kadar üşümezsin soğuktan...

ANNENKOV

Bizim yolumuz da hayata çıkacak. Başkalarının hayatına çıkacak. Rusya yaşayacak, torunlarımız yaşayacak. Hatırlasana Yanek ne demişti: "Rusya'mız güzel günler görecek."

DORA

Başkaları, torunlarımız... doğru. Ama Yanek zindanda ve ah, o ip nasıl da soğuktur şimdi. O ölecek. Başkaları yaşasın diye... Belki ölmüştür bile şimdiye. Ah! Ya başkalarını da göremezse o günleri Borya? Ya bir hiç uğruna ölüp gidiyorsa?

ANNENKOV

Sus artık.

Sessizlik.

DORA

Bu ne soğuk böyle. Oysa dışarısı bahar. Hapishanenin avlusunda ağaçlar var, biliyorum. Onlara bakıyordur şimdi.

ANNENKOV

Acele etme, öğreneceğiz yakında. Titreme böyle.

DORA

O kadar üşüyorum ki sanki çoktan ölmüşüm. (*Bir süre sonra*) Onlarca yılı çaldılar ömrümüzden Borya. Bir daha asla çocuk olmak yok bizlere. İlk cana kıydığın o gün kaçıp gidiyor o içindeki çocuk. Fırlatıyorsun bombayı, kapıyorsun gözünü, açıyorsun, bir de bakmışsın, koskoca bir ömür, uçmuş gitmiş. Geriye ne kalır ki ölmekten başka? Bu kadarmış payımıza düşen hayattan.

ANNENKOV

Sırası geldiyse savaşarak ölürüz biz de, insana yaraşır şekilde.

DORA

O kadar hızlı koştunuz ki... İnsan olmak bile ardınızda kaldı.

ANNENKOV

Acı ve sefalet de hızlı yol aldılar. Sabretmeye, büyümeye bu dünyada yer yok. Rusya'nın vakti yok.

DORA

Biliyorum. Bu dünyanın bütün kederini sırtlarımıza yükledik. O da yükledi sırtına. Ne cesaret! Ama bir ses yükseliyor bazen içimden, kibir bu sizinkisi diyor, cezalandırılması gereken bir kibir.

ANNENKOV

Kibirse de, hayatımızla ödüyoruz bedelini. Bundan ötesi yok insana. Bu kibre sahip olmak bizim hakkımız.

DORA

Bundan ötesi olmadığını nasıl bileceğiz? Stepan'ı dinlerken korkuyorum bazen. Ardımızdan, bizim yolumuzdan başkaları gelecek ve belki bazıları bizleri emsal gösterip haklarını bizden alıp öldürecekler... Ama bedelini hayatlarıyla ödemeyecekler.

ANNENKOV

Öylelerine ancak korkak denir Dora.

DORA

Kim bilir? Belki de budur aslında adalet. Ve buysa eğer,

kimse adaletin gözlerine bakmaya cesaret edemez bir daha.

ANNENKOV

Dora!

Dora susar.

ANNENKOV

Şüphe mi düştü senin yüreğine? Böyle değildin sen.

DORA

Üşüyorum. Onu düşünüyorum, korkudan titrediğini sanmasınlar diye ayaza bile direniyordur şimdi.

ANNENKOV

Artık bizimle olmak istemiyor musun?

DORA

(*Kollarına atılır.*) Oh! Daima sizinleyim ben Borya! Sonuna kadar. Zorbalıktan nefret ediyorum ve başka çaremiz olmadığını da biliyorum. Ama bu yola ilk çıktığımda sevinçle çarpan bir yüreğim vardı, şimdi attığım her adımda kederle çarpıyor aynı yürek. Değişen yalnız bu. Hepimiz tutsağız.

ANNENKOV

Bütün Rusya tutsak. Ama hepimiz bir olup bizleri tutsak eden bu zindanın duvarlarını paramparça edeceğiz.

DORA

Bana bir bomba ver Borya, bak gör o zaman ne olduğumu. Cehennemin ortasına kadar yürürüm ben, bir adım dahi geri atmam. Her gün yüreğimde kopan bu fırtınalar-

la yaşamaktansa, ölüme yürümek çok daha kolay. Sen hiç sevdin mi Borya, o kadarını söyle bana, hiç sevdin mi sen?

ANNENKOV

Sevdim ama uzun zaman geçti üzerinden, hatırlamıyorum.

DORA

Ne kadar zaman geçti?

ANNENKOV

Dört yıl.

DORA

Ne zamandır örgütün başındasın?

ANNENKOV

Dört yıldır. (*Bir süre sonra*) Artık örgütü seviyorum.

DORA

(*Pencereye doğru yürür.*) Sevmek... Sevmek kolay, sevilmek peki, ya sevilmek!.. Ama yok, yürümek gerek, yürümek şart. Azıcık durayım dersin, olmaz. Marş marş! Kolumu sallaya sallaya yürüyeyim birazcık dersin, olmaz. Olmaz çünkü o kahrolası adaletsizlik yapışmıştır üzerine zamk gibi. Marş marş! Mahkûm olmuşuz bir kere olduğumuzdan fazlasını olmaya. O canları seveyim dersin, o yüzleri seveyim dersin. Adaletten önce aşk gelir dersin, önce aşk! Ama yok, olmaz, yürüyeceksin. Marş marş Dora! Marş marş Yanek! (*Ağlar.*) Yürüdü işte ama kaç adımı kaldı atacak?

ANNENKOV

(*Dora'yı kollarıyla sarar.*) Bağışlanmış olacak.

DORA

(*Ona bakarak*) Olmayacak, biliyorsun. Buna ihtiyacı yok biliyorsun.

Annenkov bakışlarını kaçırır.

DORA

Avluya çıkarmışlardır bile belki. Gözüktü mü meydanda, sesi kesilivermiştir o kalabalığın. Yeter ki üşümesin. Nasıl astıklarını biliyor musun Borya?

ANNENKOV

İpi boğazına geçirip... yeter artık Dora!

DORA

(*Gözü kararmıştır.*) Cellat omuzlarına binecek. Boynu kırılacak. Korkunç değil mi bu?

ANNENKOV

Evet. Belki korkunç. Belki de son bir mutluluk.

DORA

Son bir mutluluk mu?

ANNENKOV

Ölmeden önce omzunda bir insan eli hissetmek son defa.

Dora kendini koltuğa atar. Sessizlik.

ANNENKOV

Dora, gideceğiz buralardan. Biraz olsun nefes alacağız.

DORA

(*Şaşkın*) Gidecek miyiz? Kiminle?

ANNENKOV

Benimle Dora.

DORA

(*Ona bakar.*) Gitmek! (*Aniden pencereye döner.*) Gün doğdu işte. Yanek öldü.

ANNENKOV

Ben senin kardeşinim.

DORA

Kardeşimsin sen, evet, hepiniz kardeşimsiniz, sevdiğim kardeşlerimsiniz. (*Yağmur sesi duyulur, güneş doğar, Dora çok alçak bir sesle konuşur.*) Kardeşliğin tadı nasıl yakıyor bazen!

Kapı vurulur. Voynov ve Stepan içeri girerler. İkisi de olduğu yerde kalır; Dora sallanmaktadır, ayakta zor duruyordur.

STEPAN

(*Alçak bir sesle*) Yanek ihanet etmedi.

ANNENKOV

Orlov görebilmiş mi?

STEPAN

Evet.

DORA

(*Kararlı adımlarla yaklaşır.*) Otur şuraya. Anlat.

STEPAN

Neye yarar?

DORA

Hepsini anlat. Bilmek benim hakkım. Anlatmak zorundasın. Her şeyini.

STEPAN

O kadarını bilmiyorum. Vaktimiz daraldı, gitmemiz gerek.

DORA

Hayır, konuşacaksın. Ne zaman çıkmış karar?

STEPAN

Akşam onda.

DORA

Kaçta asıldı peki?

STEPAN

Gece, ikide.

DORA

Tam dört saat, beklemiş mi onca zaman?

STEPAN

Beklemiş, tek kelime etmeden. Çabucak gelmiş gerisi. Artık bitti.

DORA

Tek kelime etmeden dört saat? Dur biraz, dur. Ne varmış peki üzerinde? O kürklü paltosunu mu giymiş?

STEPAN

Hayır. Paltosu yokmuş. Simsiyah giydirmişler. Başında da siyah bir şapka varmış.

DORA

Hava nasılmış?

STEPAN

Zifirî karanhk. Yerlerde pis bir kar. Yağmur başlayınca çamura dönmüş her yer.

DORA

Titriyor muymuş?

STEPAN

Hayır.

DORA

Orlov göz göze gelmiş mi?

STEPAN

Hayır.

DORA

Nereye bakıyormuş?

STEPAN

İnsanlara dedi Orlov ama kimseyi görmüyormuş.

DORA

Sonra, sonra?

STEPAN

Yeter artık Dora.

DORA

Hayır, bilmek istiyorum. Bari ölümü benim olsun.

STEPAN

Sonra hükmü okumuşlar.

DORA

Ne yapıyormuş okunurken?

STEPAN

Hiçbir şey. Yalnızca ayağını sallamış bir defa, ayakkabısındaki çamuru atmak için.

DORA

(*Başı ellerinin arasında*) Çamur bulaşmış!

ANNENKOV

(*Aniden*) Sen nereden biliyorsun bu kadarını?

Stepan susar.

ANNENKOV

Orlov'a mı sordun hepsini? Neden?

STEPAN

(*Gözlerini kaçırarak*) Yanek'le aramızda bazı şeyler vardı.

ANNENKOV

Ne vardı?

STEPAN

Kıskanıyordum onu.

DORA

Sonra Stepan, ya sonra?

STEPAN

Peder Florenski elinde haçla yaklaşmış. Ama o haçı öpmeyi reddetmiş. "Size hayatla bir işim kalmadığını söyledim, ölümle de hesabı kapattım," demiş.

DORA

Sesi nasılmış?

STEPAN

Aynı ses. O bildiğiniz ateşi, heyecanı dinmiş biraz, o kadar.

DORA

Mutlu mu görünüyormuş?

ANNENKOV

Çıldırdın mı sen?

DORA

Neden ama neden, şüphem yok ki benim, mutludur o içinden. Kendini feda edebilmek için, nefes alırken mutluluktan vazgeçti o ve şimdi ölüm ona bu mutluluğu yaşatmak zorunda, yoksa adalet mi denir buna? Mutludur o ve usulca yürümüştür darağacına doğru, öyle değil mi?

STEPAN

Yürümüş. Nehrin aşağı taraflarında şarkılar söyleniyormuş, akordeon sesleri geliyormuş. Köpekler ulumaya başlamış o sırada.

DORA

Yavaş yavaş çıkmıştır merdivenleri...

STEPAN

Çıkmış. Gecenin karanlığında gözden kaybolmuş. Celladın giydirdiği kefen karanlığa karışmış.

DORA

Sonra, sonra...

STEPAN

Boğuk sesler...

DORA

Boğuk sesler. Yanek! Sonra...

Stepan susar.

DORA

(*Dehşet içinde*) Anlat, sonra? (*Stepan susar.*) Konuş Aleksis, konuş. Ne olmuş sonra?

VOYNOV

Korkunç bir ses.

DORA

Aah! (*Kendini duvara savurur.*)

Stepan başını çevirir. Annenkov taş kesmiş, ağlamaktadır. Dora yüzünü döner, sırtını duvara yaslamıştır, onlara bakar.

DORA

(*Farklı bir sesle, şaşırmış gibidir.*) Ağlamayın. Sakın, hayır, ağlamayın sakın! İşte o gün geldi nihayet, aklanma günümüz geldi. Bu gün başkadır, biz başkaldıranların, kendimize tanıklık ettiğimiz gündür bu gün: Yanek bir katil

değildir artık. Korkunç bir ses! Korkunç bir ses yetti işte, bakın şuna, bakın içindeki çocuk nasıl da gülmeye başladı hemen. Nasıl da gülerdi hatırlıyor musunuz? Durduk yere bazen. Nasıl da gencecikti! Şimdi gülüyordur, gülüyordur şimdi. Toprağın yüzüne gülüyordur şimdi!

Annenkov'a doğru yaklaşır.

Borya, kardeşim misin benim? Ne zaman istersem yardım edeceğini söylemiştin!

ANNENKOV

Ne zaman istersen.

DORA

Şimdi yardım et bana. Bana bir bomba ver.

Annenkov ona bakar.

Ben atayım gelecek sefer. İlk ben atmak istiyorum.

ANNENKOV

Kadınların ön saflarda çarpışmasını istemediğimizi biliyorsun.

DORA

(*Çığlık atarak*) Bir bak bana! Nerem kadına benziyor benim?

Ona bakarlar. Sessizlik.

VOYNOV

(*Sükûnetle*) Kabul et Borya.

STEPAN

Evet, kabul et.

ANNENKOV

Senin sırandı Stepan.

STEPAN

(*Dora'ya bakarak*) Kabul et. Benden farkı kalmadı.

DORA

Vereceksin değil mi? Ben atacağım. Ve sonra, soğuk bir gecede...

ANNENKOV

Tamam, Dora.

DORA

(*Ağlayarak*) Yanek! Soğuk bir gecede ve aynı ipin ucunda! Artık her şey daha kolay olacak.

PERDE